

Edinost vsak dan zjutraj razen ponedeljka.
P. mesec L. 22.—, pol leta L. 38.—, celo leto L. 60 več.— Posamezna številka 25 stot.
V širokosti 1 kolone (72 mm) s trgo.
osminki, zahvale, pohala, 1.20, oglaševanja, za besedo, najmanj L. 3.

Dr. Josip Mantuani
muzejski ravnatelj
Ljubljana, Jugoslavija
stoc. za
svodov L. 2.—

EDINOST

Uredništvo in upravnštvo: Trst (3), ulica S. Francesco d'Assisi 20.
Telefon 11-57. Dopolni naj se pošiljajo izključno uredništvu, oglaševanje in denar pa upravništvu. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. — Last, založba in tisk Tiskarne „Edinost“.
Poduredništvo v Gorici: ulica Glosne Carducci 7, I. nadst.
Glavni in odgovorni urednik: prof. Filip Peric.

Strankarstvo in vera

Strujarsko časopisje si s svojo gonjo v zboru in neutrudno nadalje prizadeva, da bi našo javnost prepričalo, kako da nam je potreben razkol, kako da je cepljenje v politične stranke edino pravo udejstvovanje našega ljudstva na tem ozemlju. Zagrizena vztrajnost, ki jo kažejo pri tem delu, spominja po svoji srditosti in — sovražnosti na človeka, ki je zašel na krivni poti, ki se zaveda zla, po katerem gaži, a ne more nazaj na pravo pot. In tedaj mu ne preostane drugo, nego da proglasi zlo za dobro ter ga v svojo opravilno brani z vsemi svojimi močmi, da prepriča sebe in druge o upravičenosti svojega stališča.

Sedanja zagrizenost strujarskih glasil proti „Edinosti“ in našim nestrankskim organizacijam je nekaj prav podobnega kakor gori omenjeni pojav. Noben pameten človek ne more namreč veljavno dokazati, da bi bilo strankarstvo cepljenje v razmerah, v katerih živi naše ljudstvo na tem ozemlju, potrebno ali celo koristno. Vse „argumente“, s katerimi so skušali strujarji opravičiti svoj strankarski nastop v našem povojnem javnem življenju, smo mi ponovno in neizpodbitno ovrgli. Dokazano je in za vsakega trezno mislečega Jugoslovena v Italiji izven vsakega dvoma, da ga ni „načelna“, v katerega imenu bi se moglo izvršiti strankarsko cepljenje, ne da bi nastala ogromna škoda za vse življenjske interese našega ljudstva.

Kakršnokoli naj bo „načelo“ cepljenja — smo rekli — posledice so vedno iste in enako kvarne. V tako „načelo“ so pretvorili strujarji tudi ono vzvišeno dobro, s katerim je Stvarnik obdaril človeka, namreč vero. Posebno v zadnjem času so se strujarska glasila oprilejela vere kot sredstva za opravičevanje svoje politike. Na vsak način bi hotela doseči cepljenje našega ljudstva v dva tabora: v tabor vernikov na eni, in tabor — brezvercev na drugi strani. Tozadevna ofenziva se je začela po zadnjem napadu na našo tiskarno v novembru preteklega leta, ko je „Mali list“ proglašal zaslužne narodne bore za „framason“ ter s tem izlagal naše narodne ustanove novim nevarnostim, oziroma indirektno, toda nedvoumno opravičeval zadnji napad na naš list. Po novem letu se je ta gonja z izrabljanjem verskega prepričanja še ojačala, kakor nam kaže pisanje „Goriške Straže“. V zadnjih dveh številkah tega lista se ponovno označuje naše organizacije („Prosveta“, Zveza prosvetnih društev) kot brezverske.

Tu hočemo iti preko dejstva, da so take poze „verskih cenzorjev“, ki jih zavzemlje gospodje strujarji v svoji gonji, smešni in naravnost boleštni pojavi. Ni dvoma, da je otročje početje, če si kdo stavi v glavo, da mora pripadnike kake vere razbiti v „prijatelje“ in „sovražnike“ dotične vere, ker da tako zahtevajo interese ljudstva in celo — vere same! Mari ne pomeni to, da hočemo tako ljudje kratiti enemu delu ljudstva svobodno versko življenje in uveljavljanje? Mari ni tako izrabljanje vere v politične svrhe pravo — izsiljevanje s pomočjo vere v svrhu pridobivanja političnih pristašev?!

Ta nezaslišana manipulacija z vzvišenim verskim čustvom v vsakdanjih političnih trenjih pa je zaslepila že marsikatero dobrega narodnjaka, češ da je vera v nevarnosti in da je strankarstvo potrebno že zato, da se reši vera med našim ljudstvom. Vdal se je zmoti, ki so mu jo vcepili in privzgojili strujarski listi, ter odšel v strankarstvo. In velika je zmeta, da služi strankarsko cepljenje verskim interesom. Nasprotno: kakor na vseh drugih poljih, tako mora imeti tudi na polju verskega življenja najhujše posledice. To nam postane takoj jasno, ako le površno pregledamo zgodovino strankarskih bojev, ki so razjedali pred vojno „pr. našo Goriško“. Strankarski in kulturno-bojni prepiri povzročajo vedno, da se vlačijo v grdo politično borbo verske in cerkvene ustanove in njih predstavniki — č. duhovščina. Da je temu tako, nam priča pravkar omenjena zgodovina političnih bojev na Goriškem. Posledica takih razmer strankarskega sovražstva za vero — in o tej hočemo danes predvsem govoriti — so skrajno škodljive, zakaj nikakega dvoma ne more biti, da jemljejo take borbe toliko ustanovam kolikor tudi duhovščini ugled ter jih ovirajo pri izvrševanju vzvišenega poslanstva, ki jim je poverjeno. Taki „kulturni“ boji pa so neizbežni povsod tam, kjer se v politične svrhe izsiljuje tak položaj, da se verniki na zunaj ločijo v vnete in mlačne kristjane. In tak položaj ustvarja med našim ljudstvom sistematično „Goriška Straža“ s pomočjo svojih manjših pomagačev „Matega lista“ in „Pučkova Prijatelja“.

„Edinost“ je bila vedno od svoje ustanovitve do danes odločna nasprotnica takega strankarstva ter priporočala

edinstvo vsega naroda tudi glede vere. Pri tem si je bila svestna, da tudi verske ustanove in njihovi predstavniki morejo vršiti najuspešneje svojo nalogo, ako je ljudstvo edino in ne razcepjeno v stranke. Tudi mi pa seveda ne tajimo dejstva, da je med pripadniki vseh ver in tako tudi naše vere mlačnešev. Toda tako je vedno bilo in tega dejstva ne odpravi nobena strujarska gorečnost.

Naš list je pobijal in bo pobijal tudi v bodočnosti tako kvarno „versko“ politiko, kakor jo propagirajo strujarji. Prizadeval si bo, da prepreči vsako strankarstvo tudi na verskem polju. In ta naša verska politika ni negativna, marveč eminentno pozitivna, ker le v ožrači edinosti, miru in sloge more tudi Cerkev, kakor smo že omenili — najuspešneje skrbeti za versko življenje ljudstva ter ohraniti neokrnjen ugled, ki je potreben njenim predstavnikom za vršenje svoje naloge.

Po vsem tem je jasno razvidno, kako škodljiva je gonja strujarskih listov ne samo za naše narodno snovanje, temveč tudi za vero samo in — kako nes pametno postopajo vsi tisti, ki se jim dajejo slepiti — predvsem pastiri, ki jih v njihovem delovanju podpirajo in podžigajo!

Sklicanje senata

Delovni program parlamenta

RIM, 22. Uradno obvestilo pravi, da bo senat sklican 9. marca. Razpravljali bo o zakonskih načrtih glede delovnih kolektivnih odnosov in reorganizacije vojske. Poslanska zbornica pa se bo sestala šele začetkom aprila ter bo proučevala začasni proračun za poslovno dobo 1926-1927, nekatere zakonske načrte gospodarskega značaja in reformo izseljeniškega zakona.

Radi važnosti izseljeniškega vprašanja je načelnik vlade imenoval posebno komisijo, ki ji načeljuje general izseljeniški komisar De Michelis. Ta bo proučevala in sestavila načrt za izseljeniško reformo. Poslednje vesti zahtevajo, da je imenovana komisija že pričela z delo.

Propaganda za žitno bitko

po južni Italiji

BARI, 22. Včeraj se je vršilo v Bariju veliko zborovanje za žitno bitko. Na zborovanje so prišli iz Rima minister za narodno gospodarstvo Belluzzo, on. Panunzio, Peglion in Acerbo. Prisotni so bili tudi vsi poslanci iz pokrajine Puglia. Danes odidejo minister za narodno gospodarstvo Belluzzo in državna podtajnika Panunzio in Peglion v Lecce, jutri pa v Foggio. V obeh mestih se bodo vršila zborovanja za pospeševanje žitne produkcije.

Na včerajšnjem zborovanju poljedelskih izvedencev sta nastopila kot govornika minister Belluzzo in državni podtajnik Peglion.

Dumini, Volpi in Viola odvedeni v Chieti

RIM, 22. V spremstvu karabinerjev in policijskih agentov so bili včeraj odvedeni v Chieti Dumini, Volpi, Malacra, Viola in Poveromo, ki so obtoženi umora poslanca Matteottija. Prevzeto obtožbeno se je iz ozirov javnega reda vršilo tajno. Pri procesu radi Matteottijevega umora bo zaslišanih okoli 50 prič. Proces se bo pričel 16. marca in bo trajal le kakih 14 dni.

„Il becco giallo“ prenehal radi bojkota

RIM, 22. „Roma fascista“ je nedavno predlagala bojkot proti humorističnemu dnevniku „Il becco giallo“. Ker se je ta bojkot izvajal do skrajnosti, je moral „Il becco giallo“ prenehati. Mesto njega bo prišel izhajati pod ravnostim vodstvom humoristični dnevnik „Il merlo“.

„Roma fascista“ javlja sedaj, da bo nadaljevala bojkot z vso vnemo tudi proti listu „Il merlo“.

Plastiras pobegnil v Jugoslavijo?

Grška vlada zahteva njega izročitev? BEograd, 22. Grška vlada je včeraj poslala jugoslovenski vladni brzojavko, v kateri ji sporoča, da je polkovnik Plastiras pobegnil v Jugoslavijo. Plastiras je baje pravi organizator zarote proti grškemu ministrskemu predsedniku Pangalos. Grške oblasti domnevajo, da se ubegli polkovnik nahaja v kakem kraju blizu grške meje. Grška vlada zahteva aretacijo in izročitev Plastirasa. Seveda pa jugoslovenska vlada ne bo mogla ustreči tej zahtevi.

Policijska v Atenah zanikuje vest, ki so jo prinesli nekateri listi, da je namreč Plastiras pobegnil s ponarejenim potnim listom v Svico in ne v Jugoslavijo. Kot že rečeno, je skoro gotovo, da bo beograjska vlada zavrnila zahtevo Grške, to pa radi tega, ker je polkovnik Plastiras obdolžen političnega zločina; po mednarodnih pogodbah pa ne sme neprizadeta država izgnati takega človeka.

Parlamentarna preiskava falsifikacijske afere končana

Prepovedane demonstracije opozicije

BUDIMPEŠTA, 22. Preiskovalni odbor je imel včeraj od 5. popoldne do skoraj ponoči sejo, na kateri se je do konca razpravljalo o poročilu glede ponarejevalcev francoskih frankov. Odbor je končno izjavil, da je preiskava končana.

Komunike o seji preiskovalnega odbora javlja, da se je dokazilno postopanje v parlamentarnem preiskovalnem odboru končalo. S tem so bili odklonjeni vsi predlogi opozicije za razširjenje postopanja.

Na dnevni red včerajšnje seje odbora se je v splošno presenečenje stavila razprava o poročilu. Poročevalec odbora je poslanec Rubinek. Opozicija, ki sedaj ni imela niti prilike, da bi proučila stenografski zapisnik, je s tem postavljena pred gotovo dejstvo in ne bo mogla več sestaviti minoritetnega poročila. V teh okoliščinah je določila, da bo na vsak način preprečila glasovanje o poročilu, ter hoče doseči, da bo seja trajala do zjutraj.

Policijska je storila vse potrebno, da se včeraj ni kršil mir in red. Vse prošnje za obhode po mestu in za zborovanja je odklonila.

DUNAJ, 22. Kakor poročajo listi, se je tukaj ugotovilo, da so manjši tiskarski stroj falsifikatorji dobili v Dunaju.

BERLIN, 22. Francoski detektivi in inspektor francoske banke so včeraj zasliševali aretirane Arthurja Schultzeja o njegovem bivanju v Budimpešti in njegovih zvezah z madžarskimi krogi. Schultze je izjavil, da je delal v Budimpešti pod gotovim pritiskom, da je bil stalno nadzorovan in da se je bal za svoje življenje.

Nedelja v Budimpešti je potekla mirno

DUNAJ, 22. Tekom včerajšnjega dne ni prišlo v Budimpešti do nobenega incidenta, ker so se desničarski radikali in socialni demokrati odpovedali nameravanim demonstracijam. Po ulicah so krožile številne čete mestnih stražnikov.

Nujnost finančne sanacije v Franciji

Finančni minister Doumer o padcu franka — Trgovci in industrijci pripravljajo demonstracijsko stavko

PARIZ, 22. Radi nenadnega skoka vseh tujih deviz na francoskih tržiščih se je odločil finančni minister Doumer, da s pregovori o tem kočljivem vprašanju nekaj besedi. Izjavil je, da je politična zmešnjava zadnjih časov v Franciji v precejšnji meri vplivala na poslabšanje tečaja francoske valute. Ker se doslej še ni posrečilo parlamentu spravit finančni načrt pod streho, je začelo inozemstvo dvomiti nad možnostjo finančne sanacije Francije. Pri padanju franka je krepko pomagala tudi špekulacija. Finančni minister sprito vsega tega nikakor ne izgublja nade, da bodo ponehali napadi na frank. Zakaj senat je ravno tako trdno odločen kot vlada, da pride do stavljenega si cilja. Senat bo po mnenju ministra v sredo ali četrtek odobril vsa sredstva za kritje primanjkljaja v proračunu.

Vse tuje devize so dosegle že rekordne številke. Tako je notiral včeraj angleški funt 136, dolar 28 in švicarski frank 5.28. Nova besa francoske valute se razlaga s tem, da je po močni špekulaciji navzgor zaznamovati zadnje dni velike prodaje franka v inozemstvu, zlasti v Newyork in Amsterdam. Ugodnejše tedensko poročilo o stanju francoske banke ni moglo ustaviti padanja franka.

Splošna zveza francoskih srednjih in malih trgovcev in industrijalcev zahteva od vseh trgovcev in industrijcev v Parizu in na deželi, naj v petek 26. t. m. zapro svoje prostore popoldne od 5. do 7. Ta dan je ob 5. uri popoldne v Parizu veliko protestno zborovanje, na kojem bodo zahtevali uravnovesenje proračuna, saniranje financ, olajšanje davčnih bremen itd. Protestirali bodo tudi proti temu, da veljajo novi davki za nazaj v smislu zakona lanskega decembra.

Francija za Poljsko

PARIZ, 22. Poljski poslanik Chlapowski je imel včeraj v društvu prijateljev Poljske govor, v katerem je zahteval, naj se Društvo narodov že na svojem prihodnjem zasedanju meseca marca reorganizira v tem smislu, da vstopi v njen Svet tudi Poljska kot stalna članica. Vojni minister Painlevé je odgovoril, da se Poljska pri tej svoji zahtevi lahko zanaša na pomoč Francije. Poljski poslanik naj pove v Varšavi, da Francija ne bo nikdar pozabila na svoje prijatelje in svoje dolžnosti.

Velika železniška nesreča

PARIZ, 22. Iz Madrida poročajo, da je osební vlak, v katerem se je nahajalo več sto potnikov, pridrel v nekem

predoru na neki tovorni vlak. Ranjenih je kakih 70 oseb, med njimi 30 težko poškodovanih.

Fašisti na Francoskem

PARIZ, 22. Francoski fašisti so imeli včeraj v Verdunu zborovanje, na katerem so sprejeli resolucijo, ki zahteva odpravo parlamenta in poudarja potrebo po diktatorju, ki naj bi se ga izbralo iz srede bivših bojevnikov. Zborovalci so priredili nato obhod po mestu in nesli vence na vojaško pokopališče.

Finančna komisija francoskega senata odobrila finančne načrte

PARIZ, 22. Finančna komisija senata je odobrila celotni finančni načrt, ki predvideva za 5 milijard in 185 milijonov dohodkov, potrebnih za uravnovesenje državnega proračuna.

Leninova vdova bi se rada nastanila na Angleškem

LONDON, 22. „Sunday Times“ potrjuje vest, da je Leninova zaprosila angleške komuniste, naj bi posredovali za to, da ji londonska vlada dovoli, da se nastane na Angleškem. Njeno življenje je bilo baje na Ruskem že večkrat ogroženo, posebno s strani Stalinovih pristašev.

Mednarodna ureditev delovnega časa

LONDON, 22. Povabila na delovne ministre Nemčije, Belgije, Francije in Italije ter na direktorja mednarodnega delovnega urada Thomasa za udeležbo na konferenci v Londonu, ki bi se bavila z vprašanjem mednarodnega odgovora za ureditev delovnega časa, so bila sedaj razposlana.

Nepričakovana volilna zmaga angleške delavske stranke

LONDON, 22. V industrijskem okraju Darlingtonu je pri nadomestnih volitvah v spodnjo zbornico dosegla delavska stranka nepričakovano zmago.

Dobila je 12.965 glasov proti 12.636 konservativcev in 3573 liberalcev, torej večino 329 glasov. Konservativci so imeli dolgo let ta volilni okraj v svoji posesti.

Narodne manjšine in Društvo narodov

LONDON, 22. Reuterjev urad poroča iz Zeneve: Kljub izjavi Mussolinija, da Italija ne bo dopustila razprave o vprašanju nemških manjšin na Južnem Tirolskem, bo zelo težko prepričati tako razpravo na prihodnjem zasedanju Društva narodov. Ze na zadnjem zasedanju je dr. Nansen opozarjal na vprašanje manjšin ter zahteval zanje varstvo v interesu evropskega miru. Tudi grof Apponyi je za madžarske manjšine v nasledstvenih državah zahteval bolj aktivno kontrolo po Društvu narodov. Iz tega izbaja, da se razprava o tem problemu ne bo dala lahko preprečiti.

Izid volitev v Romuniji

BUKAREŠT, 22. Pri občinskih volitvah je večina podeželskih občin in 63 mest glasovalo za listo liberalne stranke, ki jo vodi Bratianu. Združena opozicija je zmagala v 40 mestih. Ožje volitve ne bodo mnogo izpremenile na sedanjem stanju.

BUKAREŠT, 22. Vlada je na občinskih volitvah, v kolikor so doslej znani njeni izidi, dosegla veliko večino na deželi. Združena opozicija je zbrala v Bukareštu za svoje kandidate okrog 16 tisoč glasov, vlada pa le 7 tisoč. Opozicija je zmagala tudi v nekaterih večjih mestih. Potrebne bodo ožje volitve v kakih 20 mestih. Zanimivo je, da obe stranki, vlada in opozicija, pravita, da sta izšli kot zmagovalki iz volitev.

Današnje telefonske poročilo iz Jugoslavije je izostalo, ker je bila zveza pretargana.

DNEVNE VESTI

Ženska volilna pravica

Kakor smo poročali že v nedeljo, je izdal tržaški župan te dni razglas o vpisovanju v volilske imenike onih žensk, ki so dobile s tozadevnim zakonom volilno pravico za občinske in pokrajinske volitve. Volilno pravico imajo po zakonu ženske, ki so že dovršile ali pa dovršijo najkasneje 31. maja 1926. petindvajseto leto svoje starosti ter izpolnjujejo sledeče pogoje: 1) če so odlikovane s svetinjo za vojaško hrabrost ali z vojnim zaslužnim križcem; 2) so odlikovane s svetinjo za civilno zaslugę, ali s svetinjo za zaslugę za javno zdravstvo, za ljudsko šolstvo ali za zaslugę ob času ljudskih nesreč, ako jim je dotične svetinje podelila vlada; 3) so matere v vojni padlih vojakov; 4) so vdove po v vojni padlih vojaki, če niso žbibile pravice do pokojnine v smislu čl. 23. in naslednjih kr. odloka od 12. julija 1923, št. 1491; 5) izvršujejo dejanski očetovski oblast ali varuštvo ter znajo brati in pisati; 6) so napravile tiste, ki so rojene pred l. 1884., izpit čez III. razred ljudske šole; tiste, ki so rojene pozneje, ako predložijo spričevalo o izpitu čez zadnji razred ljudske šole, ki je obstojal ob času izpita v občini ali frakciji njihovega bivališča. Na učnem spričevalu mora biti potrjeno s strani šolske oblasti, da je spričevalo veljavno za učinke volitvenega zakona. Namesto takega spričevala velja tudi potrdilo, da je bila prosilka sprejeta v prvi razred kake od države priznane šole, ki je višja nego ljudska šola, ali spričevalo, da je prosilka položila posebni izpit, ki ga predvideva čl. 1. zakona o ženski volilni pravici. Kdaj in kje se bo vršil ta izpit za tržaško občino, bodo prizadete osebe obveščene s pismom; 7) ako plačujejo v občini najmanj 100 lir državnega ali občinskega davka, ki se iztirja na podlagi imenskih seznamov, pri čemer se materam vštejejo tudi svote, ki jih plačujejo za premoženje svojih otrok, ako ga upravljajo, in ženam svote, ki jih plačujejo za moše v smislu zakona.

One ženske, ki izpolnjujejo pogoje pod 1—6, se morejo vpisati v volilske imenike le tedaj, ako imajo v tržaški občini bivališče in so vpisane med stalne prebivalce občine. Za vpis je treba napraviti posebno prošnjo, na prostem papirju, katero mora prosilka podpisati in jo predložiti najkasneje do 8. marca t. l. V prošnji mora biti označeno ime očeta, kraj in datum rojstva, akt, s katerim se v slučaju potrebe dokaže bivanje v občini, stanovanje, ako prosilka stanuje v občini, spričevala, prošnja za izpit, ako prosilka ne izpolnjuje nobenega izmed predpisanih pogojev. K prošnji naj se priloži sledeče listine na prostem papirju: rojstni list, ako prosilka ni rojena v občini, in listine, ki so potrebne, da prosilka dokaže, da ima volilno pravico.

Prošnje naj se pošiljajo občinskemu tajništvu. Tajnik potrdi prejem prošnje in priloženih listin.

Žalostna — vesela osminka

Oj lep je bil pogled na sladko in težko naloženo mizo, tako da se res niso mogli jeziti številni osminarji, ker se je osminka po blagopokojnemu Petru Pissentiju tako zakasnila. Pa kako se boš jezil nad zakasnitvijo, ko pa ne moreš kar tako sklicati ljudi skupaj in jih odtrgati od mamljivih pustnih zabav!

No sedaj so pa sedeli hvala Bogu, mirno in složno eden ob drugem predvojni stari klerikalci, jekleno-značajni kršč. socialci in pa tudi par liberalcev, vse sama zalujoča žlahta blagopokojnega. Sladko se jim je kočalo po zalozajih potice in vedno manj otožne in pogrebniške so jim bile misli. Prav nič niso pogrešali, da ni bilo med njimi ne edinjsa, ne onih sokolov in narodno naprednih mož in fantov zaprtih avgusta 1914. na goriškem in ljubljanskem gradu ter šatoriščih internancij.

Ne s frakeljski in kvartini ni imel opraviti kršč. socialni oštir Kerševani, snoparski prvak iz Črnič, ampak s samimi gospodi litroni in prevzetnimi butiljkami je stregel in kelnarji žejno zalujoči žlahti. S stene je pomežikovala, skozi motni dim viržnih blagoslovljenim steklenicam čistega rizlinga, bele rebulce, zlatega vipavca ter krvavega terana slika kršč. socialnega ravnatelja Drejca Ipavca-a, nekdanjega nepozabnega urednika „Nove Dobe“.

Luk, luk je teklo vince, tik tik so rajale napojene misli, tralala so se zapletali nerodno jeziki in auf, auf se je spahovalo vedno bolj ubogim žleodcem.

Pa je vzel prežo rumenega tobaka oč tovariša sosnoparja devinskega župnika Stofe, potrkal cin, cin, na drobni kozarec ter mlo spregovoril bivši podkrajski snoparski župnik Zavrl Ni ga motil nevoščljivi pogled dr. Bitežnikovega tajnika Pepota Jakina, kateremu je vzel besedo.

Lepo je govoril bivši podkrajski župnik kot je njegova navada, iz srca so mu šle besede in z vonjem ož zlatega vipavca je puhtela iz njega tudi resnica: „Predragi mi snopje, slava pokojnemu cepcu! Čisto kratek bom, kot je bila kratka politična slava našega ljudomilnega pokojnika. (Celo omizje si briše solze) in pa da mi ne boste, med mojim govorom izpili brez mene vsega (kršč. socialni oštir Kerševani hiti natokat). Vem, da Vas je, kar Vas je med nami, tisto par predvojnih liberalcev, sram pred nami sinovi slov. ljudske stranke, ker je bilo med vašo stranko precej takih, ki o tisočkrat gorje in sramota, niso držali zvestobe njegovemu presvetlemu apostolskemu veličanstvu Francu Jožefu (vse glave spoštljivo kimajo na prsa) in niso hoteli prelivati s ponosom krvi za vero, dom, cesarja. Ni pa bilo (govornik se trka po prsih, skoro celo omizje ga posnema) ni enega takih izdajavcev trona v naših kršč. socialnih vrstah in ga nikdar ne bo v nobenem slučaju.

Težka žalost in nesreča je legla na nas, hitimo jo potopiti (vsi ekšajo). Težke ure nihajo nad nami in posebno oni, katere zmerjajo z edinjši (govornik in

celo omizje si z gnusom izpirajo z globokimi požirki usta), naj črpaajo svojo moč in značajnost, v onih svetlih kršč. socialnih načelih, po katerih so živeli pred vojno in po vojni (obema divsimi kršč. socialnima deželima poslancema iz Brd in sedanjima snoparjema se zdeha).

Ker se je našemu skupnemu nezakonskemu otroku «Novi Dobi» vsled preobilne umetne hrane zapelkel želodec, predlagam, da ob tej žalostni priliki nabiramo za tiskovni sklad «Malega lista», našega sedanjega glasila, ki že zna tako lepo kot «Nova Doba» nanašati samo Slovence in razkrinkovati gosposki framaonska edinjska združenja. Živijo mi drugi!

Govornika prime 24 snoparskih rok 12 kršč. socialnih starešin iz Ajbe, sam njihov župan si pogrne pleča z «Goriško Stražo» in nosi govornika Kolena po dvorani. Snoparski kolega, krščanski socialni župan Rogelja iz Temnice, pa stopa naprej in škropi brezbožno na levo in desno iz dvolitrske steklenice. Pomika se spreved, težko šanta za njimi Petermelj, teče rujno vince in juhu-huj osmina je postala ohcet.

Narodno-kulturne prilike v Križu

Kdor je poznal Križ in delovanje kriških društev v predvojnem času, bi sedaj gotovo ne verjel, da je to tisti Križ, ki je stal nekdanj med prvimi v zgornji okolici, kar se tiče splošnega društvenega gibanja. Resnica je, da je mnogo krivde pripisovati vojnim in povojnim razmeram; ali primerno z drugimi manjšimi vasei moramo odkrito priznati, da pošteno zaostajamo.

Tisti idealnih Križanov, ki so vso svojo mladost preživeli v svojih društvih, ni več — čeravno jih je faktično še mnogo med nami. V nadomestilo pa raste in cvete ter se bolj in bolj uveljavlja idealizem mladine in njeno navdušenje za vse kar je lepega, zdravega, koristnega in obenem zabavnega.

Dasi smo mlajši še nekompetentni in potrebni še mnogo pouka, smo vendar globoko uverjeni, da je jednaka volja, ki je nas, premaga vse ovire in zapreke in zato smo sklenili, da hočemo povzdigniti svetokriški prapor vsaj na stopnjo predvojnega dobe. — Ustanovili smo strogo nepolitičen «Klub Esperantistov», kateri poleg učenja mednarodnega jezika hoče dati v duševno in telesno hrano vsem, posebno naši mladini. Praznih rok, brez najmanjše podpore pokažemo lahko že danes sad našega dela — po kratkem dvomesecnem obstoju. Poleg mnogo društvenih potrebščin, katere smo bili primorani si nabaviti, smo si ustanovili tudi čitalnico in jo obložili z vsakovrstnimi knjigami in časopisi. Med načrti, kateri se morajo brezopojno uresničiti, je sedaj na dnevnem redu vprašanje igrišča za nogomet in ostale športe. Da bi tukaj še posebno poudarjali veliko važnost športa za našo mladino, ni potrebno, saj je samo v «Edinosti» posvečena dnevno cela kolona samo delovanju športnih društev. Naj tu omenim samo dva članka, katere sta izšla — prvi v četrtkovni «Edinosti» 18. t. m. («K predstoječemu obč. zboru Udr. slov. sport. društev v Italiji») in drugi «Mens sana in corpore sano» (zdrav duh v zdravem telesu), kateri je bil objavljen kot uvodna petkova štev. od 19. t. m. — Starši in ljubitelji mladine naj desetkrat, ako ni dovolj enkrat, prečitajo ta članka.

Ker se sploh ne dobi primeren igralni prostor, je klub sklenil, da dogradi igrišče na občinski gmajni v bližini vasi (pri Kovčičih). Ker pa občinski svet že delj časa ne deluje in se klub nima s kom pogajati o omenjeni gmajni in še posebno sedaj, ko kroži glas, da se ustanovi občinski svet radi ureditve službe poljskega čuvaja itd., prosim vse treznomislence Križane, da delajo na to, da se ustanovi občinski svet, kateri naj bi nam pod enim ali drugim pogojem odstopil del gmajne, katere ne pri naša nobenemu nikake koristi.

Z nado, da bodo znali upoštevati vsi potrebe naše mladine, kličevo: Napravite svojo dolžnost! Ker klub namerava na splošno razširiti svoje delovanje in je zato treba denarnih sredstev, se obrača do vseh rodoljubov, da nas razveselijo s kakšno lirico, za kar jim vnaprej prisrčna hvala. Denar se izročil lahko vsakemu našemu članu. Imena darovalcev bodo na željo objavljena v časopisu.

Predavanje na univerzi.

V sredo, 24. t. m., ob 18. uri bo na tukajšnji univerzi v dvorani «Principe Umberto» pričel N. E. Avguštin Margara, prvi predsednik priznivega sodišča v Trstu, vrsto predavanj o upravnem sodstvu.

ODSTOP TRŽAŠKEGA FAŠISTOVSKEGA DIREKTORIJA.

Politični tajnik cap. Lupetina in člani direktorija fašistovske zveze za tržaško pokrajino so včeraj podali ostavko. Vodstvo tukajšnjega fašistovskega gibanja je prevzel on. Ricci, ki ga je poslal semkaj Farinacci z namenom, da reši krizo v tržaškem fašizmu.

Schönthanove «Ugrabljenе Sabinke»

so žele tudi preteklo nedeljo pri reprizi, kakor že pri premijeri, obilo uspeha. To je v prvi vrsti zasluga dobrega podajanja s strani igralcev dramatičnega odseka Sentjakobske «Citabnice», kateri so pod spretno režijo g. Teriča dobro zadeli značaj posameznih vlog in okusno izigrali posamezne prizore. Najbolje in res karakterno je bila podana vloga gledališkega ravnatelja Strižeta, katerega je g. Sila kaj temperamentno igral. Ustvaril je dovršeno tipično figuro in jo izigral z onim finim občutkom, ki tvori značaj rutiniranega igralca. Zelo mnogo je temu pripomogla izborna zadeta maska.

Skoro isto lahko rečemo o g. Teriču, ki je bil res kos nelahki, a lepi vlogi stareza profesorja Golviča.

Ga Silova pa nam je podala dovršeno vlogo profesorjeve gospe Federike. Izigrala nam jo je tako, kot zna igrati take vloge pač le ona.

Dobra je bila Pavla g.čne Stepančičeve in je vidno ugajala. Izobren pa g. Gvardijančič v vlogi dr. Novaka. Njegovo nepriljubeno in naravno igranje je nenavaden dar za diletanta. Njegovo ženo je igrala

g.čna Pregarčeva povoljno. Zadovoljivo sta igrala g. Marc in g. Ban. Dobro g.čna Kreševičeva v vlogi Roze.

Kulise g. Černigoja dobre, na vsak način zelo praktične. O njih pa izpregovorimo podrobneje v četrtkovni številki.

Občinstvo, ki je, kakor že rečeno, napolnilo dvorano do zadnjega kotačka, ni štedilo z aplavzom ter burno ploskalo koncem vsakega dejanja in parkrat med igro samo. Uspeh igre popoln. J. R.

Iz urada Pol. dr. «Edinosti» v Trstu

Kovač - P.: Intervenirali smo pri zavarovalnici proti nezagodam ter izposlovali, da bo v najkrajšem času poslan akt o nezagodi na kr. podprefekturo v Postojno, nakar bo dedičem pok. Andr. K. izplačana odgovarjajoča svota.

Andr. Čepar - Divača: Do danes še niso bile poslane zahtevane listine.

Marija vd. Cic - Zabrežec: Radi informacij je potrebno, da pridete v naš urad. Jos. Škabar - Lokev: Požurili smo in Vaša zadeva je v teku reševanja. Manjkajo listine, ki so bile zahtevane potom županstva, pa ne odposlane.

Ant. Miljač - Lokev: Isto, kakor pri gosp. Škabar-ju. Martin Pauger - Dolina: Pridite v naš urad. Tajništvo.

Poslanec g. dr. Josip Wilfan se je povrnil včeraj, po 14-dnevni odsotnosti, v Trst.

Gručevne vesti

TRŽAŠKA KMET. DRUŽBA ima danes ob 4. popoldne odborovo sejo.

SPORT

OBČNI ZBOR. S. U.

Trst - Sv. Jakob, 21. febr. 1928.

Na pragu prehoda v returno tekmovalnje se je Udruženje slov. sportnih društev v Italiji odločilo, da predloži naši javnosti vse dovršeno ogromno delo v pretrsu in odobritev. Zdelo se je v prvem trenutku, da smo na mejniku nove dobe in občni zbor je dokazal, da znači vsa vsebina dnevnega reda le entuzijastičen prehod v novo ero, ki bo povsem slišila prvi, nad vse plodoviti.

Jasno je bilo, da se ob napovedani zgodnji uri občni zbor ne bo mogel otvoriti, in res je moral predsednik Plesničar Boris odgoditi otvoritev do 10. ure, potem ko je ob 9.30 konstatiral nesklepnost. Ob desetih se je začela dvorana polniti. Vse naše mestne in vse večje okoličanske in pokrajinske športne enote so poslale svoje zastopnike, da dopolnijo najvišji naš športni forum.

Predsednik se je ob otvoritvi omejil na pozdrav z motivacijo, da bo čitanje zapisnika vzelo mnogo dragocenega časa. Tajnik O. S. V. Šuman je prevzel besedo in podal po prečitani zelo obširnega zapisnika prejšnjega občnega zbora izrpano poročilo o predhodnem stanju Udruženja in njega komponentov. Iz poročila je razvidno, da je imelo O. S. V. 19 rednih, 3 izredne in 3 plenarne seje. Borilo se je s pomanjkanjem prostorov, ki so potrebni za dobro vodstvo organizacije, ki obsega 423 udruženih atletov. Ogromno delo vodstva prosvetnega nogometnega tekmovalja je držalo zaposleno O. S. V. skoro popolnoma. Tekmuje 17 čet. Omenil je razmerje Udruženja do «Vala», zveze z drugimi organizacijami in izrazil žalobno nagnemu dnevniku «Edinosti» za sodelovanje v prosep športa. Pojasnil je težko stališče Udruženja napram odločitvi v delikatnem vprašanju hazena-družine S. K. «Olympa».

Poročilo tajnika so sledila poročila referentov posameznih tehničnih komisij različnih športnih panog.

G. Stok najobširneje poroča o trenutno najrodovitnejši športni disciplini, nogometu. Omenja v bistvu to, kar je povedalo že športno vodstvo. K poročilu se oglasi g. dr. Pavlin iz Gorice, ki intervenira glede slučaja «Zarja» - «Gorica». Debate se udeležijo po redu: g. Vesel, ki brani njeno stališče, g. Kraševac, g. Plesničar, g. Blažina, g. Caharija in g. Kravos. Pridre predlog, da se debata zaključí, in prodre. Ostrci in še kritizirajoč je bil nastop g. Pregarca («Obzor»), ki je zahteval verifikacijo zanjega sklepa T. V. N. Vname se zopet ostra debata, pri kateri nastopijo gg.: Plesničar, Šuman, Kraševac. Podajajo svoje izjave g. Blažina in g. Kjuder kot člana verif. odbora. Predlog, da se stvar preda verifikacijskemu odboru, prodre z večino starih glasov. Zastopnik «Volge» tudi omenja razne dozdevne nedostatke v poslovanju T. V. N.

G. Zerjal poda za tem poročilo o hazeni. Omenja tekmovalje za ploščo S. U. in naznanja prvenstveno tekmovalje za to ploščo.

G. Kravos referira o kolesarstvu. Nič pozitivnega — le ena vspodbuvalna dirka — in to radi nepremostljivih zaprek.

O lahki atletiki govori g. Smrdel R. — Vzpodbudni meeting na igrišču «Adrije» je dokazal, da imamo lepo število dobrih atletov.

Za tem poročila g. Zerjal o Savezu Sodičkov.

G. dr. Goljevšček poda poročilo nadzorništva, ki odobruje delo dosedanjega odbora, in predlaga, da se mu da absolutorij. Pred glasovanjem o tem predlogu poda g. Kras obračun, ki izkazuje analenostno aktivno.

Za absolutorij glasuje 11 proti 3, prazni 2. Trije protivni glasovi umaknejo svoj obstruktivizem.

Pod skrutinjem g. Caharije, g. Košaka in g. Stoparja se je izvolil naslednji odbor: Za predsednika g. Plesničar Boris, čigar izvolitev izzove manifestacijo simpatije, izraženo v burnih aplavzih. Odbor: Zerjal Drago, Komjanc Dolfe, Bidovec Ferdo, Pavlovič Mirko, Pregar Zdravko, dr. Sardož Dorč, Spazal Alojz, Furlan Drago. Verifikacijski odbor: Kravos Ljubo, Blažina Just in Verč Josip. Legalni odsek: dr. Goljevšček, dr. Čermelj Lavo, Zajec Fran. Razsodišče: dr. Čermelj Ivo, dr. Tončič, dr. Pertot Just, dr. Pavlin Ivo in dr. Pertot Ivo. Nadzorništvo: dr. Goljevšček Vlado, dr. Pertot Just, Zajec Fran. Pri slučajnih stih se je zopet obravnavala zadeva «Olympa» glede hazene. Občni zbor je opolno-

Iz tržaškega življenja

IZJALOVljena VELIKOPOTEZNA TATVINA

Pe podzemski poti v zlatarno

Kadar gre za bogat plen, se tatovi ne strašijo še tako naporenega dela in nobena zapreka se jim ne zdi nepremostljiva. Po daljšem odmoru so predpreteklo noč poskušali svojo srečo z večjim drznim tatinskim podjetjem in prav malo je manjkalo, da niso prišli do cilja. Po podzemski poti so skušali vstopiti v zlatarno in urno Fr. Buda na Corso Garibaldi št. 35. V ta namen so izkoristili velik kanal potoka, ki teče

močil S. U. za ravnanje v tej zadevi. Zastopniki posameznih organizacij so sporoditvi novemu odboru svoje čestitke in pozdravili organizacijo.

Po štiriinpolurnem zasедanju je g. Boris Plesničar zaključil impozantno zborovanje in delegati so se razšli z najboljšimi nadami za bodočnost.

SPORTNO UDRUŽENJE

Tehn. Vedstvo Nogometa in Sav. Sodičkov. Danes točno ob 20. uri seja (setaneč) obeh organov v navadni kavarni. — Načelnik T. V. N. in predsednik S. S.

Osrednje Sportno Vodstvo.

V četrtek 25. t. m. točno ob 20. uri v navadnih prostorih predajna seja O. S. V. Navzočni morajo biti vsi bivši in sedanji odborniki. — Predsednik.

POSLANICA PREDSEDNIKA S. U. slovenskim sprotikom v Italiji.

Vdružitve imam čast biti poklican na najvišje mesto našega Udruženja. Dvakrat ste me soglasno ter z odobravanjem izvolili za reprezentanta slovenskega športa v Italiji. Dovolite mi, da se Vam javno, poneskreneje zahvalim in tem glasilo, ki je našega naroda in ki je postalo tuli glas vsega našega športnega gibanja. Zahvaljujem Vam, da bom napel vse svoje moči, da se izkažem čim vrednejšega Vašega zaupanja in mesta, ki ste mi ga odkazali. Predpogoj za doseg cilja, ki smo si ga skupno postavili, pa je disciplina. Največja mera športne discipline! Le ta bo dala zaželjene uspehe in ravno to glavno zahtevo imam do Vas. Dokazati moramo pred vsemi — če je treba, tudi pred celim svetom — da smo tudi mi zreli sportniki, in sicer sportniki v pravem pomenu besede! Slovanski šport v Italiji mora dosežati uspehe, največje uspehe in slavo, kar pa bomo dosegli le, če si bomo skupno kot bratje podali roke ter krepko in neomahljivo hodili po enotni začetni si poti.

Vsem funkcionarjem S. U., o katerih sem prepričan, da mi bodo zvesto pomagali v delu, vsem našim članicam, vsem sportnikom našega Udruženja pošiljam svoje najsrčneje pozdrave! Za Udruženje slovenskih športnih društev v Italiji: Zdravo! Zdravo! Zdravo!

Predsednik Sportnega Udruženja Boris Plesničar.

M. D. «Prosveta» - C. S. «Pittorio» 5:0

Mlada četa je v nedeljo častno preizkusila svojo novo formacijo za retour-tekme. Rezultat kaže že veliko nadmoč «Prosvete» v tekmi proti drugorodni četi C. S. «Pittorio». — Zjutraj je l. b četa «Prosvete» premagala II. četo «Obzora» za 3:2.

«Rocol» - «Adria» mešana 2:0.

Včeraj se je odigrala na igrišču «Adrije» tekma med lahko četo «Rocola» in mešano četo «Adrije». «Adria» je igrala precej neovirano. Pri «Rocolu» se opaža pomanjkanje trenaja. Najboljši vratar in branilca. Dober centralni trio. Pri «Adriji» dobri: Cesar, Morel, Menon, Nadaja. Igrišče slabo. — V začetku lahka premoč «Adrije». Proti koncu prvega polčasa Sila zabije prvi gol na lepo pasajo centerhalfa. V drugem polčasu po lepi kombinaciji med Silo in Pveprostom zabije Marušič drugi neubranljivi gol. «Adria» se vrže z vso silo v protinapad, da izravnava poraz, a «Rocol» se trdo brani. Dve enajstmetrovki proti «Rocolu», katerih pa «Adria» ne izrabí. Igra postaja vedno bolj kaotična in težka. Končno sodnik zaključí igro na ponovni napad «Rocola». — F-ič.

«Tommaso» - «Sparta» 2:0 (2:0)

«Tommaso», ki je najresnejši konkurent za prvenstvo druge divizije, je izrabil nedeljski odmor prvenstvenih tekem v vrhu traininga v prijateljski tekmi s «Sparto», ki vsekakor ne zaostaja za drugimi prvodivizijskimi četami. In iz te tekme je izšel «Tommaso» novič kot zmagovalec, kar se ni predvidevalo. Zmaga je bila zaslužena in rezultat popolnoma odgovarja poteku igre. Vnovič sta se izkazala kot najboljši moči «Sparte» brata Briščeka, medtem ko je «Tommaso» briljiral v napadu. Pri «Sparto» moč pogrešali prejšnjega vratarja, ki bi gotovo predugalil score. Prvi polčas je videl «Tommaso» v napadu, a v drugem je «Sparta» napela svoje moči, da izravnava razmerje gozlov, kar pa se ji ni posrečilo vsled dobre obrambe «Tommaso» igralo se je v precej ostrem tempu, vendar se je igra vršila vseskozi kavalirsko. — Po tej tekmi se je odigrala tekma med mešano četo «Tommaso» in «Sparto» in prvodivizijsko «Adrijo», ki je končala z rezultatom 3:2 (0:1) v prid «Adriji».

ga uho ne vara; zamolki udarci so postajali čimdalje razločnejši. Ker je Lorefice vedel za podzemski kanal in mu je bilo tudi znano, da so zlikovci že večkrat rogovili po njem, je bil takoj na jasnem, pri čem da je. Stopil je do najbližjega čuvaja in mu naročil, naj pokliče lastnika zlatarne. Čez nekaj časa je prihitel zlatar Buda s ključki, toda ker se je Lorefice bal, da bi ropot ne alarmiral zlikovcev, ni pustil dvigniti jeklenege zastora pred uhom. Hotel je zasačiti zlikovce v zlatarni. Toda čez nekaj časa je podzemski ropot nenadoma prenehal; očividno so bili zlikovci opozorjeni na nevarnost po kakem pajduhu, ki je stal na preži, in so opustili delo. Ko je potem Lorefice stopil v zlatarno v družbi g. Buda in drugih čuvajev, ki so medtem prišli na lice mesta, je ugotovil, da je pod v zlatarni že prevrtni; zlikovci so imeli le še nekoliko razširiti luknjo, pa bi bili v zlatarni, kjer jim je bil na razpolago zelo bogat plen. Policija je uvedla preiskavo.

KADAR ČLOVEK OBUPA NAD ŽIVLJENJEM.

44-letna vdova se zastrupila radi spora z ljubljencem. — Samomor brivca na pokopališču.

Navadno so le mlade, v življenju neizkušene ženske, ki radi kakega razočaranja in ljubezni iščejo zadnjo tolažbo v strupu; starejše ženske niso dostopne za taka razočaranja, če jim pa tu pa tam Amor pokaže osle, jih to ne zadene tako hudo, da bi si kratile življenje. Vendar pa so tuji med njimi izjeme. Med te redke ženske je brezdvomno spadala 44-letna vdova Regina Vesnaver, stanujoča v ulici Riborje št. 9. Iz neznanih vzrokov se je Vesnaverjeva v nedeljo sprla s svojim ljubimcem, nekim tožakom, s katerim je že več let živela v divnem zakonu. Vzela si je prepri tako hudo k srcu, da je okoli 14. ure, ko je mož odšel in je ostala sama doma, izpila s samomorilnim namenom precejšnjo količino solne kisline. Ljudje iz sosednih stanovanj, ki so kmalu potem dognali, kaj se je zgodilo, so poklicali na pomoč zdravnika reš.

Vesti z Goriškega

Goriške mestne vesti

V soboto 20. t. m. se je vršilo tu zborovanje učiteljskega sveta iz did. okrožij: Solkan, Sempas, Miren, Ribenberg, Kojško in prisotnosti did. ravnateljev Zorina, Ceschie, Caligaris, Fainija, Kende etc. Najprej je bilo predavanje o žitni bitki. Ob 10.15 so vstopili senator Bombig, podprefekt, poslanec Russo, Carubolo in drugi. Govorili so različni govorniki, slavnostni govor pa je imel komend. Garassini iz Vidna, tajnik pokrajinskega udruženja fašistovskih učiteljev. Zborovanje se je lepo izvršilo. Proti koncu govora komend. Garassinija so odšli učitelji iz Gorice in slovensko učiteljsko, izvenšči fašiste, iz dvorane, ne da bi se bili priglasili k besedi.

Ureditev občinskih dolgov.

V četrtek se je vršil na goriškem magistratu sestanek z edino točko dnevnega reda, kako urediti zastale obveznosti občin kakor tudi šolskih svetov na Goriškem napram hipoteknemu zavodu in deželni hranilnici.

Sestanek je sklical posl. dr. Marani, ki je obenem predsednik obema goriškima denarnima zavodoma. Kr. komisija v Vidnu je zastopal dr. Oriolo. Na setanek so prišli tudi zastopniki občin. Predsedoval mu je furianski prefekt Ricci.

Po običajnem pozdravu je govoril ravnatelj hipoteknega zavoda dr. Zuman. Razgovora, ki je sledil, so se udeležili tudi mnogi župani, ki so se obvezali, da uredite obveznosti posebno z vojno odškodnino, za katere izplačilo je objubil sam prefekt, da se zavzame pri treviskem komisarijatu.

LJUDSKO GLEDIŠČE - TRG. DOM.

Prilodnje soboto in nedeljo ob navadaj uri se uprizori Bevkova drama v štirih delih «Materin greh», ki gre s to uprizoritve sploh prvič igrati. Predstavi bo prisostvoval tudi avtor sam. Za to uprizoritev preskrbi dramsko društvo tudi nove kulise, katere izdelal naš umetnik Čargo. Igra režira g. Košuta.

Lažnjavi ključek v drugi izdaji

Za «Goriško Stražo» prihaja sedaj «Mali list» s priobčevanjem čiste resnice. Priobčujemo dobesedno dotični odstavek v «M. listu» z dne 19. februarja, da bodo vsi naši sovaščani videli, koliko in kakšno resnico piše «Mali list»: «S pričami in podpis je potrjeno, da so predavatelj edinjašev v Biljani znova napadali vero in duhovnike. Vse to je prišlo na dan, četudi v «Edinosti» skušajo resnico vtajiti». — Tako piše «Mali list!» Res je, da je s pričami in podpis potrjeno, da je «Goriška Straža» napačno in neresnično poročala; o «Malem listu» imamo pa sedaj potrjeno mnenje, da resnice ne zna in ne more pisati.

V LOKOVCU

je zbolel preč. g. vikar Sefan Pajntar. Sedaj se nahaja v bolnišnici usmilenih bratov. Prestal je operacijo na nogi. Priljubljenemu bolniku gre že na bolje.

Izprehodi se ne prav starega upokojenca po Gorici in okolici

Izlet v Trst. — V uredništva «Edinosti». — Kako sem kupeval nov ovratnik. — Pozabljeno ime in številka ulice. — Moj življenjski.

Ali nisem imel prav, ko sem Vam onikrat pravil, da je tudi za upokojenca priporočljivo in hasnovito, da si vsak dan navije in naravnava svojo nikljasto uro, ker ne veš dneva, ko boš moral na potovanje? Glejte, ljudje božji, meni se je pretekli pondeljek pripetilo, da sem moral v Trst. Vso pot do kolodvra sem bil v skrbeh, da ne zamudim. No, ko sem primerjal svojo čebulico z že-

postaje. Ta je Vesnaverjevi izpral želodec, nato jo je dal prejeljati v mestno bolnišnico. Toda kljub prizadevanju zdravnikov je nesrečna vdova še isto noč izdihnila po hudih mukah.

Včeraj popoldne okoli 14. ure je nenadoma zadonel na katoliškem pokopališču pri Sv. Ani oster pok, ki je za hip prekinil tišino posvečenega prostora in turboho odmeval med temnimi cipresami in belimi grobovi. Strel je zadonel od IX. polja; razen grobokopov in nekaterih drugih ljudi, ki so se tedaj mudili na pokopališču, ga je čul tudi neki mestni stražnik. Sloteč, da se je zgodilo nekaj Zlokostnega, je pohitel tja in po kratkem iskanju, pri katerem so mu pomagali tudi nekateri grobokopi, je našel ležečega na tleh pred grobnico družine Gattinoni približno 45-letnega moža, ki je krvavel iz rane na čelju; poleg njega je ležal revolver. Neznane je bil nezavesten; krčeviti tresljaji, ki so mu spreletali telo, so dokazovali, da življenje naglo ugaša v ranjencu. O dogodku je bil obveščena resilna postaja in kmalu potegnje je prihitel na lice mesta zdravnik, ki je pa našel neznanca že mrtvega. Pozneje so se podali na lice mesta orožniki, ki so spoznali nesrečnika za 44 letnega brivca Karla Gattinoni, stanujočega na Reški cesti št. 578. Pri njem so našli pismo, naslovljeno na njegove sorodnike, a njega vsebina ni znana, ker je bilo predano sodni komisiji. Radi tega so vzroki, ki so pritrjali nesrečnega brivca do Zlokostnega koraka, še zaviti v tajnost.

Tramvaj, ki pelje v... bolnišnico.

Ko je 50-letna zabeznica Emilija Kamenarovič, stanujoča v ul. S. Mar. Maggiore št. 1, včeraj okoli 10. ure šla po ulici Carducci, se ni dovolj ročno umaknila tramvaju št. 133, ki je privozil iz ul. Battisti. Dasi je tramvajski uslužbenec Ivan Skrinja, stanujoč na Vrdel-Sv. Ivan št. 22, ponovno zavoznil in naposled naglo stisnil zavore, je tramvaj Kamenarovičeve prabil in hude notranje poškodbe, pretesla si je namreč drobovje. Nesrečna ženska je dobila prvo pomoč od zdravnika resilne postaje, nakar je bila prepeljana v mestno bolnišnico. Ker je Kamenarovičeva precej gluha, ne pade na Skrinjo nikaka krivda radi nesreče.

ležniško uro, sem se v svoje veselo iznenađenje prepričal, da bo treba čakati še celih 60 minut, ako gre ura — namreč železniška — točno in prav. Pa vendar mi ni žal, da sem prišel pregodaj, kajti on nuzlično vrvenje na kolodvoru pred odhodom in prihodom vlakov je sila zanimivo; zabavne je že gledati prenašanje težke prtljage, ko vidiš, kako ta ali oni z levo roko vesla po zraku, v desni pa mu pokajo mišice in kosti pod bremenom. Pri levičarjih pa je baš narobe. Ti se lepo izprehajajo po peronu, krčevito držiš vozni listek, da ga ne izgubiš, kadš svojo cigareto in se gosposko opiraš na staro mareljo. Srečaš znanca, ki Te ljubeznivo praša: «Hm, kam pa Vi?» — Ti se takole zagonetno nasmehljaš in rečeš: «V Trst, velenjenji gospod!» — «Hm», se odrežeš in dobro Ti de pri srcu, da se znanci zanimajo za Tvoje zadeve... In zopet Te izpreleti on nuzlično pričakanje dogodkov na potovanju in v velikem mestu. Rečem Vam, da so to prvovrstni občutki in tako imenitni ko n. pr. na Vrhu Cavana, kadar z nabito puško kakaš na srnjaka-šesteraka. Razlika je samo ta, da vlak pride po navadi gotovo, srnjak pa je le redkokdaj drži urnika. — Da, lepo je potovati! Ko bi človek mogel, kot bi hotel, mejuška, vsak mesec bi kam potoval: enkrat v Trst, drugikrat v Videm, pa zopet z vipavskim brzokolom do Ajdovšine, v Kanal ali celo v Tolmin. A danes stane tak zabava silnega denarja! Pomislite: voznja v Trst in nazaj stane celih osemnajst kvartincev Maksovega vipavca in se kos kvarta povrhu. To je pijače skoroda za ves teden v predpustu. Zakaj ne priklopijo za ravne upokojence nekoliko vozov IV. razreda, kakor je to baje drugod v navadi? Človek bi prišel v istem času na cilj in bi si od prebitka mogel kaj lepega kupiti. — Dolgo smo čakali na vlak, naposled pa je le priropotal in prisopihal. Jehata, koliko ljudi potuje po svetu in pomislite: nekateri celo v I. in II. razredu! Taki zapravljivi bi morali pod — kuratelo, ako se morda ne vozijo brezplačno kakor državni poslanci.

Zdaj pričakujete morda, da Vam opišem in naslikam lepe kraje in postaje, mimo katerih sem se vozil. Zlomka Vam bom opisoval, ko se spričo goste megle ni videlo skozi okna! Tudi prošlo je tako goste, da se je človek bal za svoj dežnik. Od sopotnikov me ni nihče poznal, pa se še jaz nisem prav nikomur predstavil. Čemu tudi, bi rad vedel in znal? V natlačnem vozu je sedelo tudi nekoliko gospa in gospodičen; no, v ženski družbi pa sem že itak — kakor sami veste — tako plah, hoječ in sramežljiv, da se svoje sopotnice na levi nistem upal prašati, čemu si k vragu od Sovodenj pa doli do Tržiča reže, brusí, pihá, lika in maže svoje dolge nohte in vsako toliko popravlja svoj Laus-bubi-frizuro. Tak sem, pa je!

V Trstu sem najprej dognal, da se moje nujne zadeve rešujejo in da naj le še malo potrpim. Dobro. Ob enajstih sem se opravič, pa sem študiral po oknih hotelov in manjših gostilnic jedilne liste in računaj, kaj in kje bi mogel za ostanek svoje gotovine dobro in poceni kositi. Prepričal sem se, da za svojih 6 lir 40 stotink ne dobim niti v hotelu De la Ville kaj boljšega nego tripe à la Trieste s parmezanom posipane, ako se mi ne posreči neki moj drugi načrt. Sel sem v uredništvo «Edinosti», kjer sem v neki nujni zadevi hotel govoriti z gospodom glavnim urednikom: šlo se je za predupnik, ki ga brez «vizuma» glavnega urednika ne iztisneš tako lahko pri upravi lista. V uredniški sobi piše gospod Makso in drsa po papirju, a njega — namreč glavnega — od nikoder nis, kakor se to poje v oni žalostni narodni pesmi! Prišel je le pogledat in je zopet odšel. Seve, pondeljek je, predpustni čas je, njegova uredniška mapa je natrana in polna ke breja zaklaja. Čemu bi se lotil tako zgodaj, ko je do dveh

je pero razlilo in napravilo piko ko stari «patak» veliko. V istem hipu vstopi prijatelj dr. Černomelj Lavoslav — stavim pa zavojček tobaka znamke „trinciato dolce ta glio fino“ — da je v krstnih bukvah zapisan za Poldeta in da se tako podpisuje, da dela zrago. — Vsi trije smo sklenili, da pojdemo v bratskem objemu iskat gospoda glavnega. Gospodu Lavoslavu se je celo močno dozdevalo, kje bi ga mogli najti... Na hodniku srečamo ravnatelja uprave, pa smo ga z združenimi močmi začeli obdelovati, naj mi dovolji predjem brez «vizuma». On pa le ne in ne, da bi ga zloomek potipal! Preštevam mu svoje kapitale in mu jasno in glasno dokazujem, da sprico velikih taks po hotelih ne dobim nikjer takega kosila, ki bi le kolkaj odgovarjalo mojemu nekdanjemu dostojanstvu VI. razreda in mojemu slabemu želodcu, ki ne prenosa žilavih vampov a la Trieste. Vrh tega da sem si potrgal vezila na čevljih in moram kupiti nove, dalje, da se v zvestemu sodelovanju odličnega dnevnika kratkoma ne spodobim, da bi se vrnil v Gorico lačen, zelen in — bos. Vodja uprave je sicer mož neizprosni, trd, z eno besedo: jeklen, a moja argumentacija in zlasti zavestnost dober prijatelj se ni mogel dolgo ustavljati in gospod Pair Taut je velikodušno dovolil sto lir brezobrestnega predjema, in sicer le na čisto priprosto meničico, ki sta jo podpisala se moja dva zaveznika kot poroka in plačnika. Bog ju živi! Gospodu Maksu sem moral trikrat zaporedoma primojdušati, da odslužim predjem najpozneje v 14 dneh, ker — moj Bog! — sto lir je le denar! — Ze dolgo nisem videl kolega stotaka in svojih razgrznjenih listnic, in moje veselje je bilo veliko, resnično, iskreno in bogsigavno kakšno se. V svoji navdušenosti sem vabil urednike, upravitelja z vsem njegovim osebjem vred in še deset prvih stavev na kosilo, kjer bo tekel sampanjec po mizi ko oni dan rebula pri Pavlinu. Gospod Pair Taut je imel, hvala Bogu, svoje letitne pomisleke, ker da radi razpošiljanja jubilejne številke in drugih tekočih zadev ne more pogrešati uslužbenec pri upravi in v tiskarni. Pa smo šli le mi trije se gosti megli in blatu po širokih ulicah in bližnjih do gostilne, kjer si g glavni — h kosilu gred — privoščil navadno skromen «aperitif», da si zagotovim vedno in prebavo. Tam smo našli g. gl. urednika, ki je že v drugi osminki terana namakal in potapljaj svojega nedeljskega mucka. Trdil je sicer, da je «zahrtjen» in da mu je zdravnik najhu svetoval oni 28, ako mu je zdalo od tega, da «Edinost» izide pravočasno. Poleg njega je stal gospod Job, ki je — posnemajoč svojega svetopisemskega patrona — vedno tužen ko Istra in se mojim najboljšim dvotipom ni smejal, kar me je pa že tako razjezilo, da sem otvoro sklenil, da mu nikoli ne ponudim bratovščine. Videti je bilo, da se vsem muči, pa smo se mi kar stoji pojedli po en «sandwich» kar je okrogla natakarija prekrstila in «sen-biks», na kar sem patentično začel: «Naš jezik potujčevavši, si kriv, da kolne kmet, molitve pravši» Navzlic temu se zabava ni hotela razviti, pa ne vem, ali so temu bili krivi moji klavirni dvotipi in ponesrečeni citati, ali predpust in nedeljski mucek; pa smo se razšli in se dogovorili, da se snidemo haš tu ob 13 novega ravna. Našel sem dobro gostilno in sem še nekam dobro kosil. Ze vem, Vi bi radi vedeli, kaj sem si privoščil za kosilo in koliko sem plačal, pa ne povem, da tega ne zvejo še drugi ljudje. Pri črni kavi mi je nekdo za horni dve liri ponujal v nakup srečko, s katero zadencem prav gotovo pol milijona. Kdo bi se branil take sreče, pa sem kupil srečko, plačal kavo in hitel na Korzo nakupovat potrebne predmetov za izpopolnitev svoje garderobe za veliko predpustno veselico «Pri Maksu». V to svrhu se mi je zdela se najbolj priporočljiva tvrdka Oehler. Fletkane pomočnice so me kar obsipale, češ: to je rodoljub z dežele, tega homo osmukate za kup bankovcev. Postrežba pri Oehlerju je res dobra in točna, kar je res, je res, to se mora priznati. Na prijazno prasanje srčkanih pomočnic sem istotako prijazno odgovoril, da potrebujem finih ovratnikov najnovejše mode in elegantne oblike. Gospodične so prišle v prvo zadrego, ko jim povem število cm okoli svojega vratu: 44 prosim, ker sem se za 2 cm posušil, odkar sem upokojen. — Skatlje se kupičijo pred mano, vse mize so jih polne, št. 44 pa ni in je ni. Telefonično v I. nadstropje. Nov kup skatle se dviga v ogromnih piramidah, v telefonskem slušalu pa smrči: «Kdo pa rabi ovratnike takega števila? 44 cm nima niti vrv na vratu smuša», na katerem prihaja Čič v mesto! No, po eni pičli uri iztakne brihna pomočnica Skatlje z zahtevano številko. Primojdujaj, lepi so, elegantni, kar se da, modernni in visoki, da skriješ vanj «Adamov krhelj», ki Ti tako smešno skače gor in dol po belem grlu in paži Tvojo lepoto; obenem vtaknes in skriješ vanj kožo, ki Ti v dveh uvelih bukah vsi okoli lepega vrtu... Kakor nalašč zame! To se homo postavljali na plesu! — «Koliko jih vzamete, ljubi gospod?» — «Za enkrat, ljubezniva gospodična, samo enega, ker imam še dva dona v perilu. Le radi cene se nisva na čistem.» — «Tri lire, gospod!» — «Kaj? Kar tri lire za en sam ovratnik?» se prestrašim. Pa sem začel glihati: ponujal sem najprej 60%, pozneje 70% vzklicne cene. Da je punca odnehala vsaj za 25%, pa bi bil udaril. Tako pa sem jezno odhitel na ulico in se jezil: «Bom jaz plačeval tri lire za kosček platna! Lahko bogatijo tržaški

trgovci s takimi pretiranimi cenami! Pa z mojim denarjem ne bodo zidali palač! In jih ne bodo! Morda pa moja stara perica le opere ona dva ovratnika, da se postavim «Pri Maksu», pa mi ostanejo lire v žepu! Tako sem modroval, pri Oehlerju pa so morali najeti se eno pomočnico, da spravi jo one piramide na svoje mesto. Da, taki smo pač: za dobro knjigo, za nov ovratnik se nam smili denar, da je le za vino in tobak! — (Konec prihodnjič.)

RADO PREGARČ: Jugoslovanska gledališča

(Konec. — Začetek in nadaljevanje v «Edinosti» od 18. in 21. t. m.)

Ljubljana ima dve gledališči, operno in dramsko.

Ta tri gledališča beograjsko, zagrebško in ljubljansko so centralna gledališča in jila država izdružuje popolnoma. Njih umetniki so vsi državni nameščenci. Poleg teh treh centralnih gledališč imamo še oblastna gledališča in ta so: Narodno gledališče za Dalmacijo v Splitu, intendant je književnik Nika Bartolović (sedaj na študijah v Parizu) njegov namestnik pa odlični pesnik in nacionalni borec Dr. Mirko Korelija. Gledališče v Splitu je najmlajše gledališče v Jugoslaviji. Odprto je bilo šele pred petimi leti ali je zato najmlajše. Splitska publika, ki velja v Jugoslaviji kot najbolj kritična zahteva mnogo. Tako je bilo primorano Splitsko gledališče držati dosejaj najboljšo dramo in so v njej vedno gostovali po celo sezono znani umetniki iz centralnih gledališč Beograda in Zagreba. Tako n. pr. sta bila po eno sezono angažirana Josip Pavić in Nina Vavra, Mara Taborska in Sotirović, Bodalić in Aca Gavrilović itd. Splitska publika pa ljubi predvsem opero in uprava dela sedaj na tem, da se prične redne operne predstave. Med znanimi umetniki delujejo na tem odru: Katica Rucović žena pok. prvaka beograjske drame Bogobojka Rucovića, izvrstna karakterna igralka kakršne ne premore nobeno drugo jugoslovansko gledališče: Zora Vaksan-Barlović prva jugoslovanska režiserka, Slovenka Iva Šetinška, Mica Šekulina, Dragičeva, Katalinčeva, Rajščevićeva, med moškimi Slovenec Janko Rakuša odlični ljubimec in najboljši slovenski «Romeo», režiser Avgust Bek, Sima III, Milan Bandić, Rajčević, Slovenec Vlado Skrbinišek brat znanega umetnika ljubljanske drame, Jovan Jerežič in podpisani. Svojas je bila tukaj angažirana tržaškimi Slovencev znana slovenska umetnica Ida Pregarčeva, danes članica novosadskega narodnega gledališča in pa Iva Gradšarijeva, ki pa je zamenjala Italijo za Amerijo, poročila se in zgrustila oder.

Narodno gledališče v Novem Sadu je najstarejše oblastno gledališče v Jugoslaviji. Intendant mu je N. Vojnović, direktor je znani žurnalst, slikar in pisatelj Brana Cvetković najpopularnejši človek med umetniškimi svetom v Jugoslaviji. Med umetniki so najglavnejši: Dimitrije Spasić, Mihajlo Hadži Dinč, Kosta Vasiljević, M. Kovačić, Jovan Gec, Milan Oždić (svojas) član slov. gled. v Trstu) Kranjčević, Marta Todorčička, Danica Matejčka, Milena Jovanović Vasiljevićka, Kaja Cvetković, Joca in Saveta Stojčević in primadona novosadskega gledališča vsem obiskovalcem slov. gledališč v Trstu znana rojakinja Ida Pregarč. Kavčičeva, svojas prvakinja splitske in ljubljanskega odra. Novisad je bil pred vojno žarišče kulture v avstroogrskih pokrajinah. Tam se je nahajala Srbska matica in druga kulturna društva. Gledališče je igralo zelo važno nalogo in se še danes uveljavlja kot eno izmed najboljših srbskih gledališč. Tam se je pravzaprav začelo srbsko gledališče in prvi med ustanoviteli so bili umetniki: Ružič, Ružička, Vujička, Lenka Hadžičeva, Marković in Markovička. Danes goji to gledališče dramo, opero in opereto.

Narodno gledališče v Osijeku, čigar intendant je Friderik Rukavina tajnik in vedja drame I. Taunhofer, ki je pravzaprav duša in umetniški vodja gledališča. Dolgo vrsto let je deloval tukaj Mirko Pelež današnji ravnatelj opere v Ljubljani in njegova soproga, tržaškimi Slovencev znana Štefanija Lepuševa-Polič. Tudi vodja tržaškega slov. gled. Leon Dragutinović je bil ravnatelj v Osijeku, kjer je tudi umrl. Njegova soproga znana igralka Štefa Dragutinovičeva živi danes privatno v Zagrebu. Sedaj so najboljši umetniki v Osijeku: Slovenec Rudolf Bukšek, Aca Gavrilović, Toša Stojković, Mika Milovanović najdebelejši igravec Jugoslavije, odlični komik, Dragutin Voković, Vasa Veselinović Popovička, Jovanovička, Gavrilovička, Barlevec, Vatroslav Hladić, Josip Martinčević itd. Gledališče goji dramo, opero in opereto.

Narodno gledališče v Sarajevu. Intendant je najpopularnejši srbski pisatelj in komedijograf Branislav Nušić, bivši načelnik umetniškega oddelka pri ministrstvu prosvete, dramaturg pa književnik Bora Jevtić. Sarajevsko gledališče je tudi novo in se je odprlo par dni po splitskem. Bilo je pred vojno sicer že vse pripravljeno, da se otvori gledališče v Sarajevu — mnogo zaslug pri tem ima povsod v Jugoslaviji znani direktor Mihajlo Marković, ki je — med drugim bodi povedano — pomagal ustanoviti tudi splitsko gledališče, a so kritični dnevi v juniju 1914. vse pokopali in čakati je bilo treba na boljše čase. Ti so prišli z ujedinjenjem Srbov, Hrvatov in

(Slovencev. Znani umetniki v Sarajevu so: Rade Novaković, Nikola Jovanović (ki je zadnje dni spisal prav uspelo komedijo), Ilija Vučićević, Nikola Hajdušević in Katica Hajdušević, Čurčić in njegova soproga, Kešeljević, pesnica Draga Milojević in beograjski tenor na stalnem gostovanju Turinski. Gledališče igra dramo in opereto.

Narodno gledališče v Skoplju. Intendant je profesor Milutin Karadžić. Direktor drame je Milorad Petrović, ki je kot član beograjskega narodnega gledališča delegiran v Skoplje, na to mesto. Skopljansko gledališče, ki je bilo se iz turških časov, je v začetku 1914. leta zgorelo. Srbija je začela takoj graditi novo, ki je bilo ravno dograjeno, ko je izbruhnila svetovna vojna. Za časa vojne so uporabljali Bolgari gledališče kot stalo za konje in tako skoraj popolnoma uničili poslopje. Po vojni si je morala skopljanska Talija poskati provizorično dvorano (pri Dušanovem mostu na Vardarju), kjer se še danes igra in se čaka na dovršitev gledališča, ki se že 7 let gradi. Za bodočo sezono upajo, da bo gotovo in bo tudi slavnostno otvorjeno. Nova stavba bo ena najlepših v Jugoslaviji.

Skopljansko gledališče se smatra kot neki kader jugoslovanskih gledaliških igralcev, od tankaj prihajajo v vsa druga gledališča mladi talenti, ki so se več ali manj tam že izvežbali. Med današnjimi odličnimi člani šteje skopljansko gledališče sledeče umetnike: Milorada Petrovića, Josipa Srdanovića, Ljubijo Filipovića, Dže Dimitrijevića, Pero Jovanovića, Luko Stanojevića, Živko Srdanovića, Ivko Radenkovića, Džilmića in soprogo itd. Skopljansko gledališče goji skoraj samo nacionalen in patriotski repertoar in predvsem dramo. Z opereto bo začelo gledališče šele prihodnje sezono v novem poslopju. V skopljanskem gledališču deluje kot režiser tudi ruski umetnik Aleksander Vereščagin, nečak velikega ruskega slikarja.

Narodno gledališče v Mariboru. Intendant je dr. V. Brancič. Ravnatelj drame pa znani slovenski igravec Vale Bratina. Mariborsko narodno gledališče je ustanovil takoj po osvobojenju Hinko Nušić, slovenski igravec, sedaj režiser narodnega gledališča v Zagrebu s pomočjo našega tržaškega rojaka Ljudevita Svagelja, ki je tajnikoval gledališču nekaj let in spravil na oder vse naše najboljše igralce. Med temi naj omenim le nekatere, ki so danes že slavni Marij Simenc, tenor v Zagrebu, Vaukova Slavica, Mežgaceva, Silvester Škeri, sedaj pesnik in pisatelj v Ljubljani; Emil Rempel, sedaj basist opere v Ljubljani, Rade Železnik, sedaj član drame v Ljubljani; Josip Povhe, sed. član drame v Ljubljani; Vika Podgorska, sedaj članica drame v Zagrebu; Iva Šetinška, sedaj v Splitu, itd. Omeniti je treba tudi ustanovitelja mariborske opere kapelnika Plečičija, sedaj dirigenta splitske opere. — Danes sodelujejo člani so: Josip Rasberger, režiser in tajnik Kovič, primadona Bukšekova, mnogo obetajoči talent Anta Kovačičeva in mnogo neahidi moči, katerih imena ni mementalno niso pri rokah. Več časa je deloval v Mariboru bivši direktor varaždinskega gledališča in kapelnik Andro Mitrović, sedaj tajnik zagreb. opere, in njegova soproga Anica. Gledališče v Mariboru vrši poleg kulturne še zelo važno nacionalno nalogo. Mesto je, kakor znano, polno Nemcev in nemške kulture, poleg tega na meji med močnim kulturnim sosedom in Slovenci in tej umatnosti še skoraj začetniki. Priznati je treba, da je do danes vršilo svojo nalogo nadvse častno, le žal, da so zanje v Beogradu imeli vse premalo smisla in ga precej mačehovski subvencionirali.

Gledališče igra (pomislite s tako pičlo subvencijo!) i dramo i opero i opereto. Naj se na kratko omenim privilegirana, potujoča in mestna gledališča. Med prvimi gledališči je bilo varaždinsko, katero je vodil dolgo let in zelo uspešno Andro Mitrović. Pozneje je prevzel vodstvo režiser Jakob Osipović, pa ga je moral vsled finančnih težav zapreti. Pred kratkim ga je zopet otvoril Branko Tjavac, moderen, mlad in temperamenten igravec, pa žalibog tudi on ni mogel izhajati s pičlo subvencijo in konkurenco kinematografov ter je gledališče zapustil in odšel v Zagreb. Danes je gledališče zaprto. In to je edino gledališče, ki sedaj v Jugoslaviji ne deluje. Dobro uspeva in izvrstno igra mestno gledališče v Nišu (pa da, Srbija in srbska publika!) pod ravnateljstvom Ljubomira Rajčiča, širom Jugoslavije znanega pod imenom Čorga. Takisto dobro uspevajo podružna privilegirana gledališča (Sabac) pod ravnateljstvom Dušana Životića, timočko privilegirano gledališče pod direktorja Petra Krističića, bitoljsko mestno gledališče pod ravnateljstvom Dile Dinalevića, igralca in pisatelja raznih literarnih ali aktualnih komadov, ki so zmeraj velika atrakcija za publiko, in štipsko mestno gledališče pod vodstvom Dušana Cvetkovića, bivšega člana skopljanskega narodnega gledališča. Če omenim še potujoče pokrajinsko privilegirano gledališče Lavaka, ki je povečini skoraj stalno v Subotici, potujoča družina Aleksa Šantić (direkcija Rajčević-Matijević) in Kesovsko gledališče (direkcija Miša Milošević), sem povedal o jugoslovanskih gledališčih skoraj vse. Je sicer še nekaj manjših skupin, ki pa niso vredne spomina, ker sestojijo iz dveh ali treh članov in se bolj približujejo varijetetu in kabaretu nego gledališču. Te sem namenoma izpustil, ker je moj cilj

govoriti samo o gledaliških kulturnega pomena. Samo ob sebi je umevno, da s tem nisem izrpal popolno gradiva in gotovo sem tuintam marsikaj pozabil, kar bi bilo treba omeniti, ampak cilj meni je bil informirati samo tako en gros bralce o naši jugoslovanski gledališki umetnosti. Prav gotovo se bo enkrat pozneje našel človek, ki bo izčrpno obdelal zgodovino jugoslovanskega gledališča kot jo imajo Nemci, Francozi, Rusi, in zbral v njo vse kar se nje tiče, tako da ne bo ostal nihče pozabljen kot je mogoče v tem le mojem članku.

Gledališke literature in časopisja se je skušalo v Jugoslaviji precej izdajati, pa je po večini po par številkah vse zaspalo. Premalo naročnikov in premalo razumevanja je še. Med publikacijami velja omeniti «Maska», ki je kot prva jugoslovanska revija izhajala v Ljubljani pod uredništvom Rade Pregarča in Silv. Škerla, «Scena», ki je izhajala v Zagrebu v redakciji Tita Strojzija, «Gluma», ki jo je izdajalo Udruženje gled. igralcev v redakciji Brane Cvetkovića, Joco Cvijanovića, Ljuzeta Drenoveca itd. Sedaj izhaja že drugo leto «Comedia» pod uredništvom Nikole Jovanovića. Milan Skrbinišek je publiciral «Diletantski oder», priručno knjigo za naše diletante, ki ima v sebi mnogo dobrega in koristnega tudi za velike odre. Udruženje gledaliških igralcev je izdalo Milutana Čekića «Pozorišče», v Osijeku je V. Hladića «Gledališki kolektor», ki je bolj lokalnega pomena in brez umetniške vrednosti. V Zagrebu pa izdaja uprava narodnega gledališča «Hrvatsko pozornico» v redakciji Zlatka Gorjana. Za bodočo gledališko sezono pa se — kakor čujemo — pripravljajo večja gledališka izdavanja, ki naj bi bolje reprezentirala jugoslovansko gledališko umetnost kot sedanja, predvsem torej, da se bo izdajala ilustrirana strokovna revija, kjer bi sodelovali vsi najboljši umetniki.

Brezdovmno je, da je jugoslovanska gledališka kultura od osvobojenja do danes mnogo napredovala, in upati je, da bo kmalu lahko stopila v bok z gledališko kulturo velikih narodov.

MALI OGLASI

VDOVA, poštna in pridna, išče službo za več ur dnevno. Nastop takoj. Naslov, Via del Vento 8, vrata 2. 225

PIACIST, deloma poznan, za tovarno kisa, se sprejme. Plesničar, Via Media 12. 229

KIS, zajamčen, naraven, na podlagi novega zakona. Naročajte edino v tovarni Bruschina & Co. (Plesničar), Via Media št. 12 - Trst. 230

PRODAJALE, starejšo moč, zmorno italijansčine, sprejme takoj manufakturna trgovina Stefan Stekar-ja v Ajdovščini. 228

NOVI ZAKON o razpečavanju kisa je zelo strog. (Kazen do 2000 lir!). Da se temu izogne, obrnite se na tovarno Bruschina & Co (Plesničar), Via Media 12 - Trst. 231

MODISTKA, prvovrstna, izdeluje krasne klobuke od E 10 naprej. Pripravljeni vzorec po L 30. Istotam se nahaja krojačnica za ženske obleke. Najnižje cene. Popravljanje. Corso 45, II. 232

BABICA, avtorizirana, sprejema noseče. Govori slovensko. Slavec, Via Giulia 29. 176

BRIVEC išče dva brivska pomočnika. Eventuelno proda drugemu podružnico. Pojasnila daje Matija Piskac, Opčina. 196

BABICA, avtorizirana, diplomirana, sprejema noseče. Adele Emerschitz-Sbaisero, Farneto 10 (podaljšana Ginnastica), lastna vila, telefon 20-64. 220

STAVBNO PODJETJE in izdelovanje betonskih izdelkov Leopold Oblak v II. Bistriči sprejema vse v svojo stroko spadajoča dela. Načrte in proračune napravlj ob prejemu dela brezplačno. Posreduje tudi pri nakupu ter prodaji stavb in zemljišč. 227

Stara

Ze nad štirideset let obstoječa in dobro vpeljana trgovina z mešanim blagom, v večjem mestu v Julijski Krajini, se da z vsem inventarjem in obstoječo zalogo, pod ugodnimi pogoji v najem. Poleg obsežnih trgovskih lokalov so na razpolago tudi kleti in obsežna skladišča. Cenjene ponudbe na upravnistvo pod «M. L. 68» 290

KRONE po 2.10 plačuje 83 ALOJZIJ POUH, Piazza Garibaldi 2 prvo nadstropje Pazite na naslov! Pazite na naslov!

Zobozdravnik Med. U. dr. D. Sardoč specializist za ustne in zobne bolezni perfekcioniran na dunajski kliniki ordinira v TRSTU Via M. R. Imbriani 16, I. (prej Via S. Giovanni) od 9-12 in od 3-7 281 Najvišje cene plačujem za K O Ž E kun, zlati, lisic, dihurjev, vider, jazbecov, mačk, veveric, divjih in domačih zajcev. D. WINDSPACH Trst, Via Cesare Battisti št. 10 II. nadstr., vrata 15 132 Sprejemajo se pošiljatve po pošti

Preinul je naš ljubljani oče, tati, brat in stric Miroslav Ambrožič po-estnik Pogreb blagopokojnika se bo vršil v ponedeljek, dne 22. februarja, 1926. ob 5. uri popoldne na tukajšnje pokopališče. V POSTOJNI, dne 20. februarja 1926. Mirko, Albin, Malči por. Paternost, Stanko, otroci. Ostali sorodniki. (289)

ZAHVALA. V globoki žalosti vsled nepreračunljive izgube našega nad vse ljubljenega moža, očeta in starega očeta gospoda Antona Krizničiča Industrijsca itd. v Kanalu ob Soči izrekamo tem potom najsrčnejšo zahvalo vsem, ki so mu izkazali svojo ljubezen in spoštovanje. Posebno se zahvaljujemo preč. g. monsig. Antonu Berlot, stolnemu bančniku v Gorici, preč. g. dekanu Venceslavu Bolc za tolažbo in pretresujoči govor ob grobu, preč. g. Alojziju Makuzu, kuratu in Ligu pri Kanalu, kot tolažnika v zadnjih zdihljivih preminega in vse drugi preč. duhovščini ki je spremljala pokojnika k zadnjemu počitku. Tudi se zahvaljujemo g. dr. Luigi Canoniere, zdravniku kirurgu, ki je z vso svojo znanostjo olajševal bolečine med boleznijo, g. Segola Štefana za njegovo požrtvovanje v boleznih in pogrebnih obredih. Zahvaliti se nam je dalje št. županstva in Kanalu, požarni brigadi, «Narodni čitačnici» št. sodniji, davkarji, bančnikom uradnikom Delle Vencenije v Kanalu, vsem darovalcem prekrasnih vencev in šopkov, pevskemu zboru, vsem onim, ki so pisмено ali brzojavno izrazili sožalje, vsem sorodnikom, prijateljem in znancom in vsem onim, ki so pokojnika spremlili k zadnjemu počitku. Bog plet. V KANALU OB SOČI, dne 20. februarja 1926. Družine: Krizničič, Ogorevec in Potočnik. 291

PODLISTEK JULES VERNE: (8) Skrivnostni otok III. Inženirja, ki je visel na vrveh zrakoplovnega omrežja, je odnesel val s seboj. Tudi pes, ki je protovoljno skočil za svojim gospodom, je izginil. «Naprej!» je vzkliknil poročevalec. Takoj so šli vsi štirje, Gedeon Spilett, Hubert, Penceroff in Nab na raziskovanje klub temu, da so bili utrjeni in izmučeni. Nab je točil debele solze iz jeze in obupa, da je izgubil, kar mu je bilo najdražje. Od trenutka, ko je Cir Smith izginil, pa do tedaj, da so njegovi spremljevalci pristali na obrežju, sta pretekli jedva dve mi-

nuti. Zato so upali, da ga utegnejo še rešiti. «Iščimo ga!» je vzkliknil Nab. — Seveda, Nab, ga je tolažil Gedeon Spilett, in gotovo ga najdemo! — Zivega? — Zivega. — Ali zna plavati? Je vprašal Penceroff. — Da, je odgovoril Nab, sicer pa je Top z njim... Ko je mornar slišal grmenje morja, je zmajal z glavo. Inženir je izginil na severni strani obrežja in kako podružno miljo daleč od mesta, kamor so padli na pesek brodolomniki. Če se je rešil na kakšno točko obrežja, je morala biti ta točka ravno toliko oddaljena. Bilo je morda okrog šeste ure zvečer in zaradi oblačnega neba je bilo že precej temno. Ponesrečenci so hoteli ob vzhodnem obrežju, kamor jih je slučaj vrzel, naprej po nepoznani zemlji, katere zemljepisna lega jim je bila ravno tako docela nepoznana. Hoteli so po peščenih in s kamenjem

posutih tleh, na katerih ni bilo videti rastline. Neravna, razrita tla so bila na mnogih mestih razpokana, kar je ponesrečence zelo oviralo pri hoji. Iz razpok so se vsak trenotek dvigali v zrak z okornim plahutanjem veliki ptiči, ki so se v temi na vse strani razleteli. Drugi, lažji ptiči so kakor oblaki v celih jatah spruhali v dajavo. Mornar je rekel, da so to morski galebi in vodne lastovke, ko je izza morskega šumenja slišal njih vpitje. Zdaj pa zdaj so se brodolomniki ustavili in glasno klicali ter prisluškovali, če bi se od vodne strani kdo oglasil. Mislili so, da če se približajo mestu, kjer je prviodna inženir stopil na zemljo, bodo slišali vsaj Topovo lajanje, ako bi ponesrečeni inženir ne mogel odgovoriti. Toda razen šumenja valov in pljuskanja niso ničesar čuli. Mala skupina je šla dalje in preiskovala tudi najmanjša izbokline obrežja. Črez dvajset minut poti so se brodolomniki nenadoma znašli pred vrsto poneših se valov. Zemlje je bilo tukaj konec. Bili so

na skrajnem koncu zemeljske ožine, ki jo je morje oblivalo. «To je predgorje, je rekel mornar. Pojdimo nazaj in držimo se na desno, da pridemo zopet na suho. — Če pa je tam! je odgovoril Nab in pokazal na ocean, odkoder se je skozi temo blestelo razpenjano valovje. — Dobro, pokličimo ga še enkrat! Vsi so združili glasove v en predirljiv klic, toda odgovora ni bilo. Počakali so nekaj trenotkov in vnovič zaklicali. — Zastonj! Brodolomniki so se vračali po drugi strani zemeljske ožine k peščenim, s školjkami pokriti zemlji. Pencerov je opazil, da se je svet na strmejšem obrežju dvigal. Zato je domneval, da je po dolgem grebenu zvezan z visokim obrežjem, katerega gorska gmota se je nerazločno obrisovala v temi. Ta del obrežja je imel malo ptičev. Tudi valovitev je bila tu precej manjša. Komaj se je slišalo šumenje pljusotke. Očividno je ta stran obrežja tvorila polkro-

žen zaliv, ki ga je naprej strleči rtič branil pred valovanjem odprtega morja. Po tej poti pa so zašli bolj proti jugu, to se pravi, da so se oddaljevali od morsk, kjer bi bil Cir Smith utegnil priplavati na suho. Ko so šli kako podružno miljo naprej ni obrežje kazalo nobene strmine, po kateri so upali priti dalje proti severu, dasi so prišli zopet v notranjost, ko so obšli predgorje. Vkljub utrjenosti so brodolomniki pogumno dalje korakali v velikem upanju, da pridejo do ovinka, po katerem bodo mogli iti v prejšnjo smer. Kako veliko je bilo njih presenečenje, ko so po dveh miljah poti znašli nvoivd na skalnatem rtiču in prišli do morja. «Na otoku smo, je rekel Penceroff in prehodili smo ga od kraja do kraja.» Mornar je prav pogodil. Brodolomniki niso bili na celini, ampak na otoku in sicer na prav najhitem otoku, ki je meril v eno smer komaj dve milj, v drugo pa morda še toliko ne.

GOSPODARSTVO

Tržaški blagovni trg

F. C. — V Trstu, 20. II. 1925.

Žito. — Nazadovanje cen pšenice je privabilo na trg trgovce in mlinarje, ki so napravili več pomembnejših kupčijskih zaključkov. Cena ameriškega takojšnjega blaga po kakovosti L 203 do 205 franko vagon Genova. Ruska drobna pšenica zelo konkurira ameriški. Notirala je franko vagon Genova L 190, a domača L 190—198 za metrski stot. — **Koruza.** — Položaj je neizpremenjen. Cene približno iste kakor v prejšnjem tednu. — **Mliński proizvodi.** — Bela moka št. 00 L 270—275, št. 1 sup. 255—260, št. 1 235—240, št. 2 A 220 do 225, št. 2 B 200—210, severno-ameriška Second clear 180—190, ista First clear 200—210. Otrobi domači 115—125, jugoslovanski 105—110, levantinski 100 do 105, drobni otrobi domači 95—100, jugoslovanski 65—75, levantinski 75—80. Tendence v otrobih je izvanredno mlačna in povsod se ugotavlja pomanjkanje zaključkov.

Testenine: neapoljske L 200—240, extra 260—280, najfinjše 230—250, navadne vrste 210—230. Konzum je vedno zadovoljiv.

Slanina in mast. — Prekajena domača slanina 1000—1200, severno-ameriška v zabojih 900—980. — Centrifugirana severno-ameriška mast v sodih 880—930 za 100 kg. Tendence je več ali manj neenotna.

Maslo in sir. — Centrifugirano čajno maslo L 1850—2100, v štručah 1800 do 2000, navadno čisto 1780—1900, margarinirano 900—1150, margarina 1 750 do 850, ista II 650—700. — **Parmški sir** L 700—2100, ementalce 950—1450, sbrintu 1250—1500, gorgonzola 800—1200, isti sveži 750—1300 za metrski stot. — Tendence v siru in maslu je še vedno precej nestabilna. Preobilica masla tlači cene.

Riž. — Cene riža stalno nazadujejo. Inozemstvo ne naroča več v tako obilni meri kakor prej in na tukajšnjem trgu je blaga v izobilju. Radi pomanjkanja zaključkov so naslednje cene le informativnega značaja: glisirani extra (italijanski) L 245—250, isti št. II 235 do 240, isti št. III 230—235, Carolina 325 do 395, Burma št. 2 L 195—205 franko skladišče Trst.

Kava in sladkor. — Kakor vsa znamenja kažejo, se je braziljski vladi posrečilo valorizirati cene kave. To nam kaže tudi dejstvo, da terminske cene zadnjega tedna niso bile podvržene tako divjim oscilacijam kakor v prejšnjih tednih. Cene gotovega blaga so napram prejšnjemu tednu popolnoma neizpremenjene. Istotako so ostale cene sladkorja pri L 640—650 za metrski stot neizpremenjene.

Južno sadje in agrumi. — Povpraševanje po južnem sadju se tudi v tem tednu ni povečalo. Puljski rožiči notirajo L 105, siciljski 90, dateljni Hallo-vec 350, smokve Calamata v najmanjših venci 255—270, barijski mandeljni 2050—2075, siciljski 2100—2300, mofetski L 300, levantinski sladki 1950, istrski lešniki 650—750, isti Kerassonda 900—950, isti levantinski 910—950, bosenski oreh 280, rozine Calamata 310, rozine Elemé kandijske v vrečah 260—280, iste v zabojih 280—295, kandijske sultanine v vrečah 650—700, iste v zabojih 700—800, smirnse v vrečah in zabojih L 750—900 za 100 kg franko Trst. — Inozemstvo se za južno sadje še vedno ne zanima v oni meri, kakor se je pričakovalo. Agrumi so kazali skozi cel teden zelo čvrsto tendenco, kajti tukajšnjim izvoznikarjem se je posrečilo spraviti precej blaga v inozemstvo. Pomaranče v zabojih stanejo L 55—65, limoni 32—35, a mandarini L 250—300 za metrski stot franko nakladatna postaja Trst.

Olje. — Cene v zadnjem tednu naraščajo. V Trstu so ostala notiranja neizpremenjena.

Milo in sveče. — Cene so neizpremenjene.

Vino. — Na vinska tržišča Nemčije, Čehoslovaške in Avstrije silijo v vedno večji meri španska, grška in italijanska vina. V Nemčiji cene padajo. Isto velja tudi za Avstrijo, kjer se mora vino bojevati s pivom, ki v zadnjem času z vinom zelo konkurira. V Jugoslaviji vlada mrtvilo. Boljše vrste vina stanejo 500—950, a vina slabše vrste 750 dinarjev hl. — Položaj na vinskih tržiščih notranje Italije je skoro popolnoma neizpremenjen. Oživiljenje vinske kupčije v ozkih mejah se je razen v prejšnjem poročilu naštetih pokrajinah opazilo še na Siciliji, v Lombardiji in Piemontu. Cene so se v tem tednu popolnoma vzdržale, a v največ krajih silijo še vedno navzgor. Povprečna notiranja po vsebini alkohola se gibljejo med 120—350 lir za hl. — **Juljska Krajina** ni v tem tednu zaznamovala nikakih izvanrednih kupčij. Naraščanje cen v starih pokrajinah je ostala za enkrat za domači konsum brez pomena. V tukajšnjih krajih je pred par tedni prevladovalo mnenje, da se bodo cene domačega pridelka vzdržale na dosedajni višini. Danes so pa ti krogi radi številnih ponudb z dežele ravno nasprotnega mnenja. Pomanjkanje denarja in pa bližajoče se nabavke modre galice, žvepla in drugih potrebščin silijo kmeta k prodajam vina izpod tržne cene. — Tržaški vinski izvozni trg oddaja v inozemstvo le grška in španska vina. Ita-

lijanski pridelok ne prihaja zaenkrat mnogo v poštev.

Živina. — Povpraševanje po živini je na naših tržiščih precej oživelo. Najbolj se povprašuje po vprežni živini. Zanimarjena ostaja več ali manj klavna živina in pitani prašiči. Cene volov se gibljejo okoli L 480—530 za q žive teže. Prvorstni voli so celo nekaj dražji. — Perutnina se z ozirom na postni čas ne more veseliti preveč živahne oddaje. Piščanci notirajo na debelo L 9—9,50, a na drobno L 10—11. Prvorstno blago doseže v prodaji na drobno tudi 12 lir za kg. Analogno se gibljejo tudi cene ostale perutnine. Golobi stanejo L 4—4,50 za kg žive teže. — **Jajca.** — Blaga je na trgu še vedno mnogo. Cena 65—80 stotink po komadu.

Kože. — Ameriški štrajk je prestrašil trgovce s kožami divjačine. Radi tega so bile kože divjačine v tem tednu skrajno zanimarjene. Posebno se mora to dejstvo naglasiti za lisičje kože. Pri najboljši volji se ni moglo ugotoviti cen, ki jih plačujejo za lisice tukajšnji trgovci. — Volovske sveže in soljene kože, lahke do 30 kg L 650—660, iste nad 30 kg težke 700—720; sveže in soljene telečje kože do težine 8 kg 1225—1275, iste od 8—11 kg 925—975, iste brez glave in z dolgimi bedri 1325—1375, iste okrogle brez glave in beder L 1325 do 1375, iste okrogle brez glave in beder L 1425—1475.

Zelenjava in sadje na trgu Cavour. — Česnik L 400, pomaranče 120—150, pomaranče v zabojih 35—65, repa 120, kislota zelje 130—170, artičoki (100 kom.) 55, korenček 75—90, brokoli 70—130, glavnatno zelje 130—140, karfiola 10 do 100*, ohrovt 60—130, cikorkija 10—100* pesa 30—80*, čebula 70—80, dateljni 420*, koromač 80*, solata 100—180*, limone v zabojih 32—35, mandarini 200 do 300*, jabolka 120—300*, krompir 75 do 160, grah v stročju 120—350*, paradizniki 260—300*, suhe slive 570, radič 360—520, radič rdeč 150—560, korenje 80—160, kislota repa 90, sladka repa 60 do 80, zelena 200—320, špinata 100 do 400, topinambour 60—70, motovilec 300 do 450, bruseljski ohrovt 450 za 100 kg. — Na te cene je v drobni prodaji dovoljen 20 odstotni povešek. Z zvezdico zaznamovano blago se trguje brutto za netto.

Drobna finančna in gospodarska vesti

Zunanja trgovina Čehoslovaške v letu 1925. — Čehoslovaška trgovinska bilanca se po sedaj znanih definitivnih podatkih ni razvijala v letu 1925. Tako ugodno, kakor se je z ozirom na rastoči izvoz prvega polletja predvidevalo. Naraščajoči uvoz drugega polletja preteklega leta je zelo zmanjšal prebitok bilance, ki je samo za 24 milijonov čeških kron višji nego oni iz leta 1924. Prebitok zunanje trgovine pa je kljub temu še vedno zelo velik.

Čehoslovaški izvoz je v preteklem letu dosegel znesek 18.799 milijonov čeških kron. Napram letu 1924 je bil za 1.776,6 milijonov čeških kron večji. Uvoz je zelo porastel. Dosegel je vsoto 17.500 milijonov napram 15.860 milijonov čeških kron v letu 1924. Prebitok čehoslovaške zunanje trgovine za leto 1925. znaša 1.299 milijonov čeških kron.

Trgovinska bilanca Nemčije za leto 1925. — Statistika nemške zunanje trgovine izkazuje za leto 1925. primanjkljaj v znesku 3.686,5 milijonov zlatih mark (okroglo 22.100 milijonov italijanskih lir). Uvoz je znašal 12.482,5 (približno 74.890 milijonov lir), a izvoz je dosegel 7.796,9 (46.780 milijonov lir). Uvoz ima tendenco padanja, kajti za julij je znašal primanjkljaj 411 milijonov zlatih mark in je potem stalno nazadoval. V decembru je bilanca izkazala prebitok 33 milijonov zlatih mark.

Razvoj jugoslovanske trgov. mornarice. — Jugoslaviji je bilo na podlagi znanega dogovora iz leta 1921. priznanih 100.000 registriranih ton starega ladjevja. Koncem leta 1924. je obsegalo brodogrje trgovinske mornarice 37 prekoceanskih parnikov s 103.000 registriranimi tonami; 10 parnikov in približno 100 hitrih jadrnic za oskrbovanje obrežne plovbe, 22 motornih jadrnic in 585 majhnih jadrnic, ki so obsegali skupaj približno 50.000 reg. ton.

Najvažnejše paroplovne družbe so imele koncem leta 1924. sledečo toažo: «Jadranska plovitba» na Sušaku ima 67 ladij s 22.696 tonami, «Ragusae» v Dubrovniku poseduje 14 ladij s 34.452 tonami, «Ivo Račić» 10 ladij s 38.953 tonami, «Oceania» 7 ladij s 18.435 tonami, «Boka» 5 ladij s 1111 tonami, «Transoceanica» 5 parnikov s 15.758 tonami, «Jugoslavija-Amerika» 4 parnike s 38.850 tonami in družba «J. Uzović» 1 parnik s 3.185 tonami in 33 hitrih jadrnic s 7932 tonami. Skupaj tedaj 146 ladij s 174.372 reg. tonami.

Državne subvencije različnim družbam so znašale v letu 1925. okroglo 40 milijonov dinarjev.

«Jadranska plovitba» je v letu 1925. oskrbovala 37 prog in je prejela 27 milijonov dinarjev državne podpore. «Ragusae» je prejela za 5 prog 2.291.000 dinarjev. Ostale paroplovne družbe so prejele zneske 2.991.000, oziroma po 180.000 in 1.000.000 dinarjev državne subvencije.

Trgovinska mornarica se je v letu 1925. pomnožila za 40.000 reg. ton.

Italija in svetovna produkcija umetne svile. — V produkciji umetne svile

stojte na prvem mestu Zedinjene države. Slede ji Anglija, Nemčija, Italija, Francija, Belgija s sledečimi produkcijskimi številkami: Zedinjene države (leto 1923) 25.400.000 libber; (1924) 38½ milijonov; (1925) 53 milijonov. — Anglija (v istih letih) 16½, 299 in 22 milijonov. — Nemčija 13, 23,6 in 26 milijonov. — Italija 10, 18,5 in 24,5 milijonov. — Francija 7,7, 12,3 in 14 milijonov. — Belgija 6, 8,9 in 10 milijonov. — Ostale države 8,4, 15 in 20 milijonov libber. Sto libber = kg 45/359.

IZ URADA TRŽAŠKE KMETIJSKE DRUŽBE.

Domača živina potrebuje svežega zraku. Zivinorejci se pri nas prerodkodoji zavajajo, da poleg krme ravnajo s svežim zrakom največ prispeva k dobremu prospanju naše živine.

Vsakdo izmed nas gotovo ve že danes, da potrebuje žival, kakor tudi človek mnogo toplote za osvajanje in pretvarjanje hrane v svojo lastno telo. Potrebno toploto dobiva telo po večini od krvi. Kri pa obnavlja svojo toploto s sprejemanjem kisika in zraku. Da ostane torej kri zdrava, moramo skrbeti za to, da pride v dotik s svežim zrakom, kateri edini obsega dovolj kisika v sebi. Kri pride na celi površini telesa v dotiko z zrakom. Živali torej ne diha samo s pljuči, kakor se marsikomu dozdeva, ampak tudi s kožo, katere ima v ta namen na svojem površju brezštevilo majhnih luknjic. Poizkusi nas celo poučujejo, da dihanje samo s pljuči niti ne zadostuje živim bitjem. Če bi človek ali žival namazali po celem telesu s katramom, voskom ali podobnim, tak človek ali žival bi se zadušil, čeprav bi lahko dihal skozi usta. Kako dobro prijča koži sveži zrak, vemo tudi iz vsakdanje izkušnje, kadar si umijemo zaprašeni obraz ali umazane roke. Saj pravi pregovor gotovo ravno vsled teh opazovanj: «Snaga je pol zdravja!»

Ne pozabimo torej nikoli prezračiti naših hlevov. Popolnoma krivo je postopanje nekaterih gospodarjev, ki puščajo v hlevu mnogo časa ležati gnoj, češ s tem bo hlev toplejši. Res je hlev toplejši, ali zrak v takem hlevu je slab, okužen, nezdrav. Mraza živina po zimi pa ravno toliko ne občuti. Saj si je preskrbela že v jeseni gosteje in daljšo dlako. Taki, nezavedni gospodarji mislijo, da obvarujejo svojo živino pred prehladom, če ji segrevajo hlev s pomočjo gnoja. Nasprotno, izkušnje nas uče, da ravno pri takih gospodarjih najdemo najprej živino bolno, posebno na pljučih.

Ni dovolj, da samo prezračujemo hlev. Moramo živino večkrat tudi očistiti prahu in nesnage. Ob milejšem zimskem vremenu pa pustimo živino, da se tudi živahno pregiblje na prostem. Na ta način se gotovo še najbolje navzije svežega zraku in okrepi svoje telo. Posebno sedaj, ko se približuje pomlad, je pogosto spuščanje domače živine na prosto zelo potrebno. S tem se privadi živina posebno mlada polaganoma na čase, ko bo morala kljubovati raznim vremenskim spremembam na paši. Predno nekaj zahtevamo od telesa, pa naj bo katerokoli teho, ga moramo poprej urediti.

Tudi zivinorejec, naš gospodar, naj skrbi za zdravje svoje živine ter naj utrja njeno telo in njegov malenkostni trud bo obilo po plačan od hvaležne živine.

SEMENA IN KMETIJSKE POTREBŠČINE

«Tržaška kmetijska družba» v Trstu, ul. Torre bianca št. 19 je prišla pred kratkim iz Nemčije sveža in zajamčena semena redkvice, zgodnje majske repe (ravene), zgodnjega Ditmarschkega zela, zgodnjih in krasnih vrst, cvetočega karfiola, solatne pese (arbeta), solate kristalne orjaške (rice), ljubljanske ledenke, kraljeve majnika, solatine, paradiznikov, kumarc, graha nizkega in visokega in razna druga zelenjadna in vrtna semena.

Trave in detelje: lucerne in domače ali stajerske detelje.

Cvetlična semena: Sveža cvetlična semena smo ravnokar prijeli iz Nemčije.

Umetna gnojila: Mešanico za krompir, grah in zelenjad. Superfosfat, kalijevo sol in amonijev sulfat.

Kmetijsko orodje in stroje. Sadna drevesca: hruške, breskve cepjene na mandelj, kraškega izvora. Cepljene trte belih in rdečih vrst. Za vsakovrstne stroje in orodje sprejema naročila. Izdaja vsa potrebna gospodarska navodila brezplačno.

Tržaška kmetijska družba v Trstu ulica Torre bianca 19 in ul. Raffineria 7

Zanimivosti iz kraljestva narave

Človek, ki opazuje naravo, najde povsod okoli sebe tako harmonično lepoto, da strmi v svojem začudenju. Čudež za čudežem se mu prikazuje in če jih hoče pojasniti, nleti na ovire, ki se včasih kar ne dajo premostiti. Mi navadni smrtniki, ko čujemo pripovedovati o naradni lepoti, se spominimo samo na primer na naš slovenski Bled in Vintgar, na postojnsko ali skopcijsko jama in podobne veličastne spomenike kraljestva narave. Toda oni, ki se smotreno zanimajo, so deležni lepote, o katerih se nam niti ne sanja.

Kraljestvo narave je največje in največičastnejše od vseh. Razdeljeno je v nešteto mej, ki ga istočasno delijo in vežejo. «Državniki» v njem so znanstveniki. Ti poskušajo uravnati omenjene meje in tudi bolj se pogostoma vršijo med njimi, kajti ti «državniki» ne soglašajo vedno med seboj. Določiti meje v kraljestvu narave ni nikakih lahke stvar. Lahko je reči, da je okrogel kamenček na progu rudnina, da je hrast rastlina in lev žival, toda meje med podkraljestvi narave niso vedno tako široke niti niso znamenja vedno tako izrazita. Kako pogostoma je rudnina podobna delu človeške spretnosti in umetnosti! V prirodi najdemo krasne kristale, dovršeno lepe prozorne piramide in — ali niso taki kristali podobni izdelkom najpretnjega brusilca dragih kamnov? Kaj sili nekateri mineralje, da se kristalizirajo? Kakšen zmisel je skrit v tem činu narave? Mirna, brezčutna telesa so, pa kažejo, da se igra z njimi neka inteligentna sila. V kislini raztopljeno belo srebro kristalizira in napravi lepe brezbarvne kristale. Zakaj? Svetloba spreminja te kristale zopet v

srebro. Kako? Zakaj? Ne vemo mnogo, izrabili smo pa le to tajnost v fotografiji.

In v kraljestvu narave najdemo tudi take rudnine, ki so na videz podobne rastlinam. Neka vrsta je podobna drevesni skorji, druga usnju, na Korsiki pa najdemo rudnino, ki je čudovito podobna rastlini, ki raste po divjahn Sirije.

Skozi dolgo vrsto dob so smatrali ljudje morske korale za rastline, danes vemo, da so to zivalice zbrane skupaj v neizmernem številu. Morske gobe, ki jih posušene rabimo za brisanje solskih tabel, so tudi zivalice, pa kako zelo so podobne morskim rastlinam!

Mimikrija nekaterih žuželk je nekaj izrednega. Vidimo metulja (v naših krajih teh seveda ni), ko leti in sede na vejico drevesa. Kakor da se je zgodil čudež, ne vidimo ga več, to se pravi, vidimo ga še, a opazimo ga ne več. Ko sede na vejico in stisne krila skupaj, je po barvi in obliki tako zelo podoben drugim listom na vejici, da ga ne moremo ločiti, če ga ne pogledamo od blizu. Druge žuželke so podobne lubadu drevesa, tretje so kakor suha palčica, ko mirujejo, četrte imajo vso sličnost z ovenelim listom itd.

Svojestvo gibanja posedujejo samo živali, rastline se same od svoje moči ne gibljejo. Tako je prepračanje v obče, pa je li to res? Ali ne opazimo vsak dan, da se listje in cvetje rastlin obračajo za soncem? Ali nismo se opazili dolge, blede krompirjeve klice, ki pleza iz svojega temnega kota proti oknu, da ujame nekoliko tako potrebne svetlobe? Toda tudi drugače se gibljejo rastline. Semafora naprimer (desmodia asiatica). Ta se giblje mnogo živahneje od mnogih nižjevrstnih živalic. Indijanci, stročnica je to, vsak njen list je podolgovat z daljšim pecljem, na katerem rastejo zase dva majhna lističa približno tako kakor znana bleda listka na peclju lipovega cvetja. Ko posije sonce se ti drobni listki pri semafori začnejo sunkovito bližati drug drugemu in zopet oddjati. To je dalo povod njenemu imenu, kajti beseda semafor pomeni optični brzojav in res izgleda, da rastlina s svojimi drobnimi listki nekako brzojavlja v svojo okolico.

Dalje so minozve, okoli dvesto vrst jih je poznanih in skoro vse rastejo v tropičnih krajih Amerike. Ena med njimi (minosa pudica) občuti vsak dotik. Ako se samo s prstom dotaknemo enega njenih listov se v hipu vsi pobesijo navzdol, kakor da jih je oparila slana. Čez dolgo časa se zopet dvignejo oživljeni. Ko se začne ulegati urak na zemljo, se njeni listi pobesijo, kakor da so mrtvi in tako prespijo vso noč. Vodni lentil ali vodna lečica se dvigne na površje, kakor pride njen čas cvetenja, ko hitro docvete, se zopet skrije pod površje. Pasijonka je zopet rastlina, ki rabi mnogo vode in če je preveč oddaljena od nje, napravi dolge kalice, ki se spenjajo po vrhu zemlje proti vodi toliko časa, da jo dosežejo.

Dalje pozna botanika neznanen vodni plevel, ki še neprestano giblje sem in tja tudi v popolnoma mirni vodi. Druga vrsta se dviga proti površju in zopet pada nazaj. Tretja vrsta se giba vedno v krogu. Pretežna večina rastlin po zimski spijo in živijo aktivno le po lbi. Mnoge rastline pa spijo v predsedkih tudi po leti. Regrat na polju se poslednji zdrami iz nočnega spanja, lan pa «gre» spat takoj popoldne.

Tudi niso samo živali, ki imajo svojo lastno telesno toploto. Mnogo rastlin je, katerih temperatura je drugačna od one v njih okolisu. Nasprotno pa najdemo živali, ki so brez toplote. Njihova telesna toplota je vedno enaka oni, ki jih obdaja. Znanstveniki pripisujejo živalim dvoje različnih in posebnih svojstev. Prvič instinkt, ki je podedovan, drugič pa prilieno mero inteligence. Označujejo pa instinkt kot gotovo število idej, ki so prirojene, ki se pojavijo ob vsakem času, pod vsakimi pogoji in ki so neizpremenljive. Mlado pišče, izvaljeno v umetnem valjniku, bo znalo takoj loviti muho in ko bo odradilo, se bo balo kragulja kakor vsaka druga kura, ki jo je izvzajala kolkja. Mlada račica, ki jo je izvalila kolkja, bo takoj zabredla v vodo, ne da bi se brigala kaj za prestrašeno krušno mater, ki zbegana teka ob bregu. Morska želva, ki se izvali iz jajca daleč v notranjosti dežele, bo takoj po svojem rojstvu odmahala proti morju. Instinkt jo žene tje in instinkt je tudi pokaže smer, ki vodi proti morju.

Da živali posedujejo inteligenco, je sta-

ro dejstvo. Pod tem razumemo, da žival nekaj zna, kar se je naučila, česar ji ni bilo prirojeno. Konj razume povelje svoje-ga gospodarja in ga uboga bodisi iz strahu pred njim ali iz ljubezni. Pes, ki bo na križpotju preiskal dve poti, si bo izbral nato-trejto, ne da bi jo preiskoval. Inteligenca mu pove, da mora biti tretja prava, če sta prvi dve nepravni. Obe svojstvi se strneta v zmožnost razločevanja. Ko vidimo, da se solčna roža obrača za soncem, vemo, da zna razločevati svetlobo od teme, oziroma večjo svetlobo od manjše. Pri živalih je moč razločevanja jasnejša in izrazi-tejša.

Črv razlikuje samo hrano od nehrane, metulj pa zna razločevati tudi barve in jih zna tudi ceniti. Orel razločuje ljudi, živali in glasove, človek pa more razločevati celo v nevidnem svetu, v preteklosti, sedanjosti in tudi bodočnosti.

Vse v naravi je jasno in razumljivo, isto-časno pa neumljivo in skrivnostno. Če je instinkt samo nekaj prirojen ali podedovan nagib, ki se razodeva v kakem zuna-njem činu ali delu, tedaj bi lahko trdili, da je lasten tudi rudninam. Njihovi atomi se vedno enako družijo, tvorijo pod dani-mi pogoji vedno enake kristale. Naj se člo-vek trudi z gotovo rudnino kakor hoče, naj jo predeluje na vse mogoče načine, kadar ji bo dal potrebne pogoje bo kristalizirala vedno tako kot prej. Ako hočemo spre-meniti način kristaliziranja, moramo dotični rudnini kaj dodati ali ji kaj odvzeti, toda to se pravi, da smo ji spremenili njen zna-čaj, da ni več, kar je bila, nego nekaj po-vešm novega.

In še bolj viden je ta instinkt pri rasti-nah. Vtkinimo v zemljo zrno kakor hoče-mo, vselej bodo rastle koreninice navzdol, stebelce pa na kvšku. Vsadimo ga v nav-zdol obrnjeno cev pa bo rastle navzdol to-liko časa, da pride na prosto, tam se bo pa obrnilo stebelce proti nebu. Kako ve drob-na kalica, ki je zasuta ped na debelo z zem-ljo, v katero smer mora rasti, da bo prišla čim najprej na svetlo? Fiziki, ki se ovija okoli kola od leve proti desni, odvijmo in mu skušajmo dopovedati, da je ravno ta-ko dobro, če se bo ovijal od desne proti levi. Pokazimo, kako mislimo, in ga ovijmo parkrat tako. Bo ubogal? Nak: Če bo mo-gel se bo zopet odvil in se začel ovijati pe-svoji stari navadi od leve proti desni, če pa ne bo mogel popraviti, kar se skazil vi, bo pustil stebelce kar ga je narobe ovit-tega toda od tam dalje se bo ovijal po svo-jem lastnem načinu kakor vedno.

F. M.

Borzna poročila.

DEVIZE:

Trst, 22 febr. Amsterdam od 990.— do 1005.— Belgija od 112 50 do 113 75; Pariz 88 75 do 89 25 London od 120 90 do 121 05; New York od 24 77 do 24 90; Španija od 349.— do 351.—; Srca od 479.— do 481.—; Atena od 34 50 do 35 00; Berlin od 590.— do 595.—; Bukarest od 19 50 do 11.—; Praga od 73 50 do 74 10; Ogrska od 9 00 do 9 05; Dunaj od —349 do —33; Zagreb od 43 70 do 44.—

RENČIŠKE OBEVZNICE 68 65.

VALUTE:

Trst, 20 februarja. Avstrijske krome o 1 00344 do 0,0352; dinarji od 43 44 do 43 90; dolarji od 24 77 do 24 90; novi po 20 frankov od 94.— do 97.—; funt sterling od 1 070 do 1 071.—

Zaloga domačih vin.

Vipavsko, istrski rožek in kraški teran. Na debelo in za družine **Viale XX settem, bre 94** (prej Acquadotto) na drobno in za družine **Via Giuliani 32.** Telef. 2-41

Priporoča se lastnik **FR. ŠTRANČAR.**

Zastavne listke, krone, srebro, zlato, briljante
kupi in plačuje po najvišjih cenah
Albert Povh — urarna
Trst, Via Mazzini 46 279

TISKARNA 'EDINOST' TRSTU

Izvršuje vsa tiskarska dela v najmodernejem stilu kakor tudi v večbarvnem tisku. Razpolaga z najmodernejšimi stroji, črkami, Lynotype, stereotypjo ter rotacijskim strojem. Vsa naročila se izvršujejo točno in po zmornih cenah.

Ulica S. Francesco d'Assisi 20

IZŠEL JE: Roman v treh delih

MOČ PRETEKLOSTI

Spisala V. J. Križanovska.
Iz ruščine prevedel IVAN VOJK.

Cena L 6.—, po pošti pripravljeno L 7.40. V inozemstvo L 8.60 proti vnaprej poslanemu znesku. - Roman je izdala iz založila Tiskarna Edinost. - Prodaja: Tiskarna Edinost v Trstu, Via S. Francesco 204., - Knjižarna J. Štoka, Via Milano 37 in Zen. dobr. udruženje v Trstu, Nar. Knjižarna, Gorica, Carducci 7. - Kraigher Josep, Postojna.

Vozano v originalne platnice (cena L 10.—) se dobi v knjižarni STOKA.